

szalma) minden hó 1-től kezdődőleg előlegesen 5 napra illetőleg a hó 26-ától végéig terjedő időre; a zab különben ha egyes állomásokon a helyi viszonyok, valamint a honvédsapátok érdekei megengedik, 5 nap helyett 10 esetleg 15 napra is kiszolgáltatható, de ez által a kincstár semminemű kiadási többlet nem hármozhat. A tisztai tulajdon lovak számára illetékes lótarifáknak, vagy az egész hóra is, előre felvehető.

2. A kiszolgáltatási időszakokra nézve, az elrendelt minden változástól, a szállító mindenkor idejekorán értesítetik.

3. A szállítási feltételek fűzetének X. pont 3. bekezdése szerint, a szállító a zabot a laktanyába, illetőleg a csapatok elhelyezésére szolgáló egyéb helyiségekbe a felajánlott árban fuvarozni köteles; ha tehát a szállító a fuvarozásra nem hajlandó ennek az ajánlatában határozott kifejezést kell adnia, mert különben feltételeztetik, hogy az elfuvarozás a követelt szállítási árban már benforgatott. Ha az elfuvarozásra többen egyenlő árban ajánlkoznak, akkor ezek közül az, ki az illető cikknek szállítását elnyerte, előnyben részesül.

4. Oly ajánlatok, melyek a kincstárnak a termény- és anyagjáranderőségi szükségletek biztosítására vonatkozó, a szállítási feltételek fűzetének XV. pont 36. és 37. bekezdése alatt fentartott azon jogát kizárják, hogy eme ajánlatokat, az egyik vagy másik cikkre nézve — akár az egész tárgyalt időszakra, akár rövidebb időtartamra — a többi cikkhez visszatartása mellett, szabad választása szerint elfogadhassa és helybenhagyhassa, csak kiválólag kedvező viszonyok között vétetnek tekintetbe.

5. Azon vállalkozó, ki valamely közös állomás szükségleteinek szállítására

vállalkozik, ajánlatával még akkor is, ha abban határozottan nem volna kitéve, hogy a közös hadsereg és a honvédség, hanem röviden csak az, hogy N. állomás szükségleteinek szállítására vállalkozik, tekintet nélkül arra, hogy ajánlata a közös hadsereg részéről elfogadottat vagy visszautasítottat, a honvédség irányában mindaddig kötelezettségben marad, míg a honvéd hatóság elfogadja vagy elutasítja értesítését kezeihez nem kapta.

6. A honvédkerületi parancsnokság részéről a kerület területén lévő minden gazdasági egyesületnek és közigazgatási hatóságnak (alispáni hivatalnak, szab. kir. és rendezett tanácsu városnak, nagyközségek előjáróságának) a szállítási feltételek fűzetének egy példánya azon czélből küldetett meg, hogy a netán vállalkozó termelőknél, az azokban foglalt határozványok tudomásvételére alkalom nyujtassék.

7. Községek, valamint mezőgazdasági egyesületek és termelők óvadék és biztosíték letétele alól föl vannak mentve azon esetben, ha:

a) a községek magukat egyetemlegesen kötelezik; és

b) a mezőgazdasági egyesületek és termelők kijelentik, hogy összes vagyonukkal kezeskedni kívánnak, s ez utóbbiak, vagyonuk elégséges voltát, valamint azt is, hogy a szállításra felajánlott cikkeknél ők a termelői, helyhatóságilag igazolják.

8. Minthogy az egri állomáson elhelyezett honvédség kenyérszükséglete az egri váraklanyába kincstár költségén fog elfuvaroztatni, ennél fogva ajánlattevőknek ajánlatukban aziránt is kell határozottan nyilatkozniok, hogy a kenyeret az ajánlati árért a laktanyába elfuvarozzák-e vagy nem, mert különben feltételeztetik, hogy az elfuvarozási költség az ajánlati árban már benforgatottatik.

Általános határozványok a cs. és kir. közös hadsereg és a m. kir. honvédség részére.

1. A cs. és kir. közös hadsereg és a m. kir. honvédsapátok fent kimutatott élelem szükségleteinek közös biztosítása végett a táblázatban megjelölt napokon, kizárólagosan írásbeli ajánlatok útján, nyilvános tárgyalás fog tartatni. — A tárgyalás helye, a szállítási időszak, melyre az biztosítatni fog, az állomás, valamint a szükséglet mennyisége a táblázatban van előírtetve.

2. Minden ajánlattevő, — a szerződési kötelezettségben már álló és teljesen jólléteinek bizonyult, vagy a tárgyaló bizottság előtt vállalatképesnek és megbízhatónak ismert vállalkozók kivételével, — üzleti képességét s erre vagyonának elégsége voltát, a kereskedelmi és iparkamara által, ha pedig a kereskedelmi lajstromba bejegyzett cégje nem volna, az illetékes gazdasági egyetel által kiállított bizonyítvánnyal tartozik igazolni.

Bizonyítványok, melyek a tárgyalás napjától számított két hónál korábbi kelettel bírnak, tekintetbe nem vétetnek. — Az ezen bizonyítványokban igazolandó vállalatképesség iránya és terjedelme a fentebbi táblázatban van megjelölve.

3. Az alábbi mintának teljesen megfelelőleg szerkesztett és 50 kros bélyeggel ellátott ajánlatoknak, lepecsételt boríték alatt, az előírt bántapénzsekkel együtt az illető állomás szükségletének tárgyalására kifűzött napon legkésőbb délelőtti 9 óráig kell a tárgyaló bizottsághoz beérkezniök, későbbben érkező vagy távirati uton tett ajánlatok nem vétetnek tekintetbe. — Oly állomásokra szóló ajánlatok, hol a biztosítás a közös hadsereg és a m. kir. honvédség csapatai részére együttesen történik, a vállalkozók részéről két példányban küldendők be, melyek közül a bélyeg nélkül készített példány, mint a bélyeggel ellátottnak másolata szolgáland és másolatul kell hogy jelölve legyen.

4. Ha valamely ajánlatban a számokkal és szóval kitett ár között eltérés mutatkozik, akkor a betűvel írt ár fog helyesnek tekintetni. Rövidebb mint 14 napi kötelezettség nem jön tekintetbe. A kötelezettségben maradás hatálya a biztosítási tárgyalást követő naptól fogva számítatik.

5. A részletesebb feltételek a cs. és kir. közös hadseregbeli csapatok szükségletére nézve Kassán 1895. évi szeptember hó 3-án és a m. kir. honvédsapátok szükségletére nézve Kassán 1895 szeptember hó 3-án két-két összhangzó példányban elkészített, a szállítási feltételeket tartalmazó fűzetben foglaltatnak, mely fűzet cs. és kir. katonai élelmezési raktárnál Kassán és Vár-Palánkán (Munkács mellett), a honvédségre vonatkozólag pedig Kassán, Miskolczon, Szathmárt, Besztercebányán, Iglón, Eperjesen, Egerben, Ungváron, M.-Szigetén és Nyiregyházaán állított honvéd-állomásparancsnokságoknál naponta délelőtti 8 óráig 12-ig betekinthető. Ezen szállítási feltételek fűzetében foglalt feltételeknek betartására minden ajánlattevő, ajánlatának benyújtása következtében már kötelező leendő. Az előírt bántapénztételi fűzetet bárki a cs. és kir. élelmezési raktárnál Kassán vagy Vár-Palánkán Munkács mellett 32 kr. megtérítése mellett megrendelheti, a honvédségi szállítási feltételi fűzet azonban a honvédkerületi, gyalogezred-, továbbá zászlóalj- és huszárezred-parancsnokságoknál 7 kr-ért megkapható.

6. A beszállításoknak a fentebbi táblázatban felsorolt állomásokon kell történni.

7. Az élelemszükségleteknek az állomáshoz tartozó helyiségekbe való elfuvarozására nézve, a cs. és kir. közös hadseregbeli csapatok szükségletei iránt előkészített feltételi fűzet XVII. pontja értelmében, a honvédsapátok szükségletének a laktanyákba való elfuvarozására nézve pedig az utóbbiak számára előkészített feltételi fűzet X. pontja szerint külön ajánlat teendő, mert különben feltételeztetik, hogy az elfuvarozás a követelt szállítási árban már benforgatottatik.

Ha az elfuvarozásra többen egyenlő árak mellett ajánlkoznak, akkor a bántapénztételt előnyben részesül.

8. Az ajánlatok a hadsereg-, illetőleg a honvéd-igazgatásnak ajánlatok elfogadása iránti nyilatkozata tekintetében lemondanak az 1875. évi XXXVII. toz. 314. és 315. §§-ban valamely ajánlat elfogadása iránti nyilatkozatra nézve megállapított határidőnek betartásáról.

9. A zabra való ajánlatok 4200 grammnyi adagok szerint teendők, megjelvezendő, hogy elvileg csak fehér zabot szabad szállítani.

A zab szállítása azonban a fentebbi táblázatban kitett mértékek szerint eszközözlendő.

Ajánlatok a kenyérré nézve 840 grammos adagok szerint teendők, a kiszolgáltató kenyer azonban 1400 grammos adagokban sütendő ki.

10. Összetes ajánlatok kenyér és zabra csak oly állomásokon fogadhatnak el, a hol nem több mint 10 lóra való napi zabszükséglet van.

Ezen megengedhető összes ajánlatok is csupán egyes állomások és körletükhöz tartozó helyiségekre nézve tehetők meg s csakis akkor vétetnek tekintetbe, ha összetesséjükben kedvezőbbek az egyes ajánlatoknál.

Oly összes ajánlatok, melyek több állomásra vonatkoznak, feltétlenül, még pedig már a biztosító bizottság által fognak visszautasítatni.

11. A közös biztosítások eredményéről az ajánlattevők, az ajánlatuknak a cs. és kir. közös hadseregbe vonatkozó részére nézve a hadsereg igazgatása, ellenben a m. kir. honvédségre vonatkozó részére nézve a m. kir. honvédkerületi parancsnokságok által értesítetnek.

Határozottan megjelvezetnek:

a) A hadsereg igazgatásának értesítése mindig csak az ajánlatnak a cs. és kir. közös hadseregéről szóló részére, és a honvédkerületi parancsnokságnak értesítése mindig az ajánlatnak a m. kir. honvédségéről szóló részére vonatkozik.

b) A honvédkerületi parancsnokságnak jogában áll a hadsereg igazgatása által elfogadott — utólagosan lejjebbitett — árakat, a honvédségre nézve is elfogadni; hasonló joga van a hadsereg igazgatásának, a honvédkerületi parancsnokság által elfogadott — utólagosan lejjebbitett árakra nézve is.

Kelt Kassán, 1895 szeptember hó 3-án.

A közös biztosító bizottságtól.

50 kros
bélyeg

Ajánlati minta.

En alulirt az 1895. évi szeptember hó 3-án, 4093. sz. a kelt hirdetmény alapján kötelezem magamat, hogy az N.

állomásra nézve az alhoz tartozó helyiségekkel

a kenyérnek 840 grammos adagját kr., szóval 1896. évi január hó 1-től 1896. évi december hó 31-ig

a zabnak 4200 grammos adagját kr., szóval

1896. évi január hó 1-jétől 1896. évi december hó végéig terjedő időtartamra szállítom, továbbá az átvonuló élelmezést is a cs. és kir. közös hadseregbeli csapatok részére, a feltételi fűzet pontja értelmében kiszolgálom és ezen ajánlatért a mellékelt (vagy: az ide csatolt) alismervény szerint a pénztárnál letétmenyvezetést, semmi más kötelezettségért nem szavatolok nevezetesen forint bántapénzzel kezeskedem.

Továbbá kötelezem magamat azon esetben, ha a szállítást elnyerem, hogy legkésőbb 14 nappal az ez iránti hivatalos értesítés után bántapénzemet a 10 százaléknyi óvadék erejéig kiegészítem, s ha ezt elmulasztanám, a hadsereg-, illetőleg honvédigazgatást feljogosítom arra, hogy ezen kiegészítést a kijáró szállítási keresetemből való levonás útján eszközöltesse.

Egyébként a hirdetményben közzétett feltételeken kívül, a tárgyalásra előkészített feltételi fűzetekben foglaltaknak is alávetem magamat.

Az N.-nek N.-ben kelt, ide mellékelt értesítése szerint a megbízhatóságomról és vállalatképességemről szóló bizonyítvány közvetlenül az-nek fog átküldetni.

Kelt N.-ben, 1895. évi hó-én.

N. N. (vezeték- és keresztnev, lakhely, megye.)

Az ajánlat lepecsételő, borítékára irandó:

„Ajánlat az 1895 szeptember hó 3-án hirdetett és 1895. évi október hó 2-án vagy 15-én tartandó tárgyaláshoz.”

A letétmenyezett bántapénz az ajánlatban részletezendő.

39. SZÁM. 1895.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 29.

42. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre — 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG

egész évre 8 frt
félévre — 4 *

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK

egész évre 5.—
félévre — 2.50

Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldíj is eszotolandó

A KIRÁLY LÁTOGATÁSA KOLOZSVÁRTT.

Az évenkénti őszi hadgyakorlatok már ma-gukban véve is nagy érdekűek és kiváló fontosságúak, mint hadseregünk kiképzett-ségének s hadviselő képességének nyilvános próbatételei. De kétszeresen érdekesebbé és fontosakká teszi e gyakorlatokat az, hogy ezek alkalmából a király rendszeren személyes látogatá-sokat tesz az országnak azokon a különböző vi-dekein, a melyeket hadseregünk vezérkara e gyakorlatok megtartására időről-időre tervsze-rűen kijelöl. Ez ősszel hazánkban három kü-lön vidéke került sorra, u. m. a dunántúli Vas-megye, a Duna-Tisza közti Bácsmege és az er-délyrészi Kolozsmegye.

A régi korban inkább országhormányszási és igazságszolgáltatási szempontból utazgattak ki-rályaink a hazában hol ide, hol oda s rendszeren oly nagy kísérettel, hogy az ellátásra köteles la-kosságra néha-néha valóságos teher volt egy-egy ilyen fejedelmi látogatás, és volt rá eset, hogy ké-relemmel is járultak a trón elé a látogatás mel-lőzéseért.

Ma ellenkezőleg mindenütt óhajtott és várva várt esemény a király látogatása. Törvényható-ságok, községek, főurak és a nép egyszerű fia i versenyezve buzgólkodnak, hogy méltólag fo-gadhassák és láthassák el a koronás királyt, ki-nek megjelenése rendszeren hatalmas serkentője a haladásnak, s más részről biztosíték arra, hogy személyes tapasztalatait bölcsen össze fogja vetni azokkal a tanácsokkal, a melyekkel kormányok és államférfiak szolgálnak neki a népmilliók sorsának intézésében. S hogy ez nem hiú re-mény, bizonyította közelebb is maga Ó Fel-sége, midőn az üdvözölő beszédekre adott vá-laszai által kifejezést adott annak, hogy bár főleg legfőbb hadúri kötelemeinek teljesítése vé-gett utazott el székhelyéről a kolozsmegyei ha-vasok közé, mindazáltal nagy figyelmére mélt-atja a vidék polgári és társadalmi életét, anyagi és szellemi állapotát.

Ilyen üdvös hatású levén a fejedelem és népe közötti személyes érintkezés, természetes, hogy minden hadgyakorlat egy-egy fényes polgári és hazafias ünnepléssel kapcsolatban foly le, olyan ünnepléssel, melyet nem megrendelésre, vagy parancsolatra, hanem őszinte s önkéntes hűség-ből és hódolatból szentel a királynak hazánk lakossága, olyan ünnepléssel, a melyen a nyelv-, vallás- és osztálykülönbségek mind elenyésznek,

A KIRÁLY ÉS KISÉRETE TEMPLOMBAMENETKOR.

Dunky tévérek fényképep után.

A KIRÁLY KOLOZSVÁRTT. — A KIRÁLY BELÉP A TEMPLOM AJTÁJÁN.

vagy jobban mondva egy közös, magasztos, hazafias érzésbe, lelkesedésbe olvadnak össze.

Az erdélyi részekbe érkezve, először Kolozsvárról állapodott meg ő felsége, a régi Erdélynek ez ősi emlékekben épen oly gazdag, mint a jelenkori haladás vívmányait mindenben fölkaroló és értékesítő művelt városában, mely dús és választékos díszben várta és fogadta koronás vendégét.

A múlt vasárnap, szeptember 12-én reggeli 8 óra 35 perczkor érkezett meg a királyi vonat a pompásan földszített pályaházba, hol roppant városi közönség jelenlétében a miniszterek, a megye és város fejei fogadták ő felségét, kinek kolozsvári időzését társalpusban, a „Politikai Ujdonságok”-ban már részletesen leiruk.

Itt különösen csak azokról a jelenetekről kívánunk tüzesebb értesítést nyújtani, a melyeket jelen számunk képeiben is bemutat.

Két képet közlünk a királynak a pályaházról a városba való bevonulásáról.

Ő felsége a pályaházról a várótermen át az utcára kilépve, a végláthatatlan sokaság lelkes éljenzése mellett hintájába ült, hol balján br. Bánffy Dezső miniszterelnök foglalt helyet. Erre megindult a hintó.

Utána a hosszú, díszes hintósor haladt tele díszruhás notabilitásokkal. A város ünnepi pompája, a lobogóerdő, a szőnyegekkel díszített, galyakkal ékesített házak, tribünök, melyek mind tele voltak éljenző közönséggel, mindez páratlanul nagyszerű és fényes látványt nyújtott. A rend mintaszerű volt, pedig az utcák a pályaházról kezdve egészen a királyi szállásig mindenütt szorongásig tele voltak néppel, melynek folyton meg-megtújuló éljenzését katonák, de nyájias közönséggel fogadta a király.

A közönség zöme a Szamoson átvezető nagy hid körül tömörült. A Szechenyi-terem és a híd a Kárpát-egyesület tagjai, a híd túl balról az iskolák ifjúsága, azután a tanítónő-képezde növendékei, jobbról a kereskedő-társulat, a tanuló ifjúság s az ipar-egylet alkottak sorfalat.

Hét óra 40 perczkor vágatva nyargalt be a városba egy lovasrendőr a pályaház felől, jelentve, hogy az udvari vonat megérkezett. Mindenki sorba állt és feszült várakozással tekintett a széles útvonalra, melyet élő sorfalak szegélyeztek.

Néhány perczel később föltűnt a Nagy-utca felől négy lovas rendőr, kik lassú üggetésben nyitották meg a kocsisort. Utánuk következett Deák Pál v. rosi főkapitány kocsija. A második kocsin Beldi Ákos gróf, Kolozsmegye főispánja és Albach Géza polgármester ültek. A harmadik kocsin br. Jósika Sámuel és Perczel Dezső miniszterek. Negyediknek érkezett a király ő felsége fogata. A király balján br. Bánffy miniszterelnök ült.

Minden toronyban zúgtak a harangok; az éljenzés végigzúgott az egész vonalon, melyen ő felsége fogata, lassított menetben, végighaladt. Kalapokat, kendőket lobogtattak százan meg százan a szeretett király felé. Ablakokból, erkélyekről, házfedelekől is harsogott az éljen, összefolyva az utcai közönség zajos üdvözlésével. Beláthatatlan kocsisorban főpapok, díszruhás urak követték a király fogatát.

A bevonulás egyik legérdekesebb pontja a Bánffy-palota és az előtte levő tér volt. A tere óriási nagy közönség állott, mely azonban a legpéldásabb rendben sorakozott a széles körben fentartott kordon körül. Mikor az itt összegyűlt közönség ő felségét megpillantotta, riadó éljenzésben tört ki, a kalapját mindenki levette és így éltették folyton ő felségét mindaddig, míg a palotába be nem ment. Ő felsége után haladtak Bánffy báró miniszterelnök, Paar gróf főhadsegéd és a többi kíséret. A palota lépcsőházában báró Bánffy Albert fogadta ő felségét.

Szállásáról a király nemsokára a templomba ment. Szép, megragadó jelenet volt a királynak gyalog menetele az ősrégi templomba. Nem is igen emléksznünk hasonló esetre, hogy ő felsége ily aránylag elég nagy, mert több száz lépésre terjedő utat a néptömeg között gyalog tett volna meg.

A templomot már fél órával ő felsége érkezte

előtt bezárták, mert noha csak jeggyel lehetett a templomba bejutni, annyian voltak, különösen a főhajó mellett levő padokban, hogy nem bocsáthatott be többé senkit a rendezőség. Az első padsorban mind díszmagyaros urak ültek, a kik a bevonulásban és a küldöttségekben vettek részt. Elöl a szentély előtt levő padokban pedig a jelenlevő érsekek és püspökök foglaltak helyet.

A déli növényekkel és szőnyegekkel díszített oltár előtt állt Lónhart püspök fényes segédletével, melylyel aztán kevéssel kilencz óra előtt a templom főbejáratahoz ment ő felsége fogadására.

Pár perczel kilencz óra után megérkezett ő felsége és kísérete a templomba, s a menet a földszített oltár felé indult. Elöl ment egy udvari furir, utána a papság, ezután pedig ő felsége és báró Bánffy miniszterelnök, Paar főhadsegéd, ő felsége kísérete s a főispánnal és polgármesterrel a városi tanács.

A király a szentély előtt elhelyezett és térdeplővel ellátott aranyos bársony karszék előtt foglalt helyet és az egész misét állva hallgatta végig. A miniszterelnök és a király kísérete az emelvényen levő padban helyezkedett el.

Ezután megkezdte Lónhart püspök a csöndes misét, melyet ő felsége áhitattal hallgatott végig; többször letérdelt és imádkozott. A mise alatt sokszor végig jártatta szemeit ő felsége a közönségen, majd ismét az oltár felé fordult és imádkozott. A mise végén a püspök áldást intett a király felé, melyet ő felsége meghajtott fejjel fogadott.

Ezzel a mise véget ért és a menet a templomból kifelé indult. Újból elől ment a papság és azután ő felsége és kísérete, ugyanolyan sorrendben, mint a hogyan jöttek.

A távozásnál is a templomban és a főtéren a legnagyobb rend uralkodott. A folyton felhangzó éljenzés és a kalapok lengetése jelezte, hogy hol halad ő felsége a közönség tömött sorai között.

Az ájtatoskodás után küldöttségek fogadása, majd a város köztisztviselőinek megtekintése következett. Meglátogatta a király a katonai kórházat, a lakhtanyákat, a siketnémák intézetét, az új egyetemi épületet, az egyetemmel kapcsolatba hozott új ref. theologiai akadémiát, a piaristák kollegiumát.

A királynak a ref. theologiai akadémia új épületében tett látogatását alkalmunk van képből is bemutatni. Ide d. u. 2 óra tájban érkezett meg a király, a kapu mellett összegyűlt tömeg lelkes éljenzése által fogadva. A kapuban Szász Domokos püspök, gr. Kuun Géza, Zeyk Dániel, Szász Gerő, Nagy Károly, dr. Szász Károly várták ő felségét, kit Szász Domokos püspök üdvözölt és vezetett be az épületbe. Midőn ő felsége az udvarhoz ért, az ott félkörben álló esperesek, egyházmegyei hivatalnokok és a theologiai ifjúság zajosan megéljenztek. A király a püspöktől az intézet rendeltetése, majd berendezése felől kérdezősködött, mire a püspök előadta, hogy az épület szárnyaiban hogyan vannak elrendezve a helyiségek. Ezután az emeletre kalauzolta a püspök ő felségét és a dísztermet, tanástermet, a tanulószobákat s a hálószobákat mutatta meg. A tanásteremben levő vendégkönyv első lapjára arany tollal beírta ő felsége a nevét. Midőn a püspök elmondta ő felségének, hogy itt a theológiában együtt vannak a papnövendékek a tanárjelöltekkel, azt kérdezte a király: Ugy-e bár ilyen több nincs Magyarországon? Ezután azt mondta, hogy hallotta, hogy a püspök alkotása ez az új theologia és kérdezte: hogyan tudott annyi pénzt összegyűjteni? Erre a püspök elmondta, hogy részben kegyes alapítványokból, részben a hívek adományából és részben az egyházkerület újabbban szerzett tőkéiből épült az fel. A király a látottak és hallottak felett megelégedését fejezvé ki, elbúcsúzott a püspöktől. Távozásakor az itt egybegyűlték újra viharosan megéljenztek, mit a király megköszönve, kocsijába ült és a római kath. Kalazantinumhoz hajtott.

A Kalazantinumban Vajda Gyula egyetemi tanár, az intézet főfelügyelője, Russel Károly igazgató és Hám Antal prefectus, theologiai tanárok várták ő felségét, ki egy negyed 3 órakor érkezett. A főfelügyelőtől ő felsége kérdezősködött az intézet alakulásának idejéről, szervezéséről, a hallgatók számáról, mire Vajda főfelügyelő elmondta, hogy az intézet egy éve nyílt meg, a theológiát az egyetemmel kapcsolatban négy év alatt végzik a hallgatók és hogy a theológiának 26 hallgatója van. Ezután az emeletre vezette a királyt Vajda Gyula Gyula főfelügyelő, hol ő felsége megnézte a kápolnát, melyben ájtatosan térdet hajtott és keresztet vetett. Két lakószobát, az iskolát, a növendékek olvasó- és társalgótermet és a könyvtárt szemlélte meg. Végül kifejezte megelégedését Vajda főfelügyelőnek és az ifjúság éljenzése között távozott.

A Kalazantinumtól gyalog ment ő felsége az új egyetemi épület felé, melyet dr. Marlin Lajos rektor vezetése mellett tüzetesen megnézte s elismerésének nyilvánításával hagyott el. A látogatások végeztével délutáni 3 órakor búcsút vett Kolozsvártól s szintén nagy ovációk mellett kivonulván a vasútra, a másnap kezdődő hadgyakorlatok színhelyére, Bánffy-Hunyadra utazott.

ködött az intézet alakulásának idejéről, szervezéséről, a hallgatók számáról, mire Vajda főfelügyelő elmondta, hogy az intézet egy éve nyílt meg, a theológiát az egyetemmel kapcsolatban négy év alatt végzik a hallgatók és hogy a theológiának 26 hallgatója van. Ezután az emeletre vezette a királyt Vajda Gyula Gyula főfelügyelő, hol ő felsége megnézte a kápolnát, melyben ájtatosan térdet hajtott és keresztet vetett. Két lakószobát, az iskolát, a növendékek olvasó- és társalgótermet és a könyvtárt szemlélte meg. Végül kifejezte megelégedését Vajda főfelügyelőnek és az ifjúság éljenzése között távozott.

A Kalazantinumtól gyalog ment ő felsége az új egyetemi épület felé, melyet dr. Marlin Lajos rektor vezetése mellett tüzetesen megnézte s elismerésének nyilvánításával hagyott el.

A látogatások végeztével délutáni 3 órakor búcsút vett Kolozsvártól s szintén nagy ovációk mellett kivonulván a vasútra, a másnap kezdődő hadgyakorlatok színhelyére, Bánffy-Hunyadra utazott.

ÚTRAVALÓ.

Édes fiam te, serdülő eselédem,
Apád-anyádnak legkorábbi gondja,
Nyisd meg szíved, bocsásd be hív beszédem,
Fogadd be úgy, a hocs szivem dobogja.
Ne várj mesére, hajb, feledd el
A lét törpével hogy mi van,
Elejtett sipodot se vedd fel:
— Tanulj, édes fiam!

Előtted út, veszélyes, ismeretlen,
Ne félj azért, remélve, híve járó csak,
— Anyád intése fegyver lesz kezében
S az én beszédem védő öltözésed.
Lásd, én se kaptam mást hazulról,
Se én, se mások: annyian,
— És gazdagon jöttünk meg újból:
— Tanulj, édes fiam!

Mert gazdag az, ha nincs is földje, háza,
Kí vad mezőnek nem hagyja a lelkét;
A kincs, fiam, avult gyűlölség tárgya
S a tudást minden népek ünnepekké...
A századok nagy éjjelének
A hány örök csillagja van,
Vigyázz rá: lelki fénytől égnek —
— Tanulj, édes fiam!

Ime, a könyvek tarsolyodba téve,
Beestül meg őket, gondjuktól viseljed,
Mer' érez a könyv, és mintha élne,
Szeret, tanít, itatja szomju lelked.
Él, él a könyv, a bölcslek lelke
Világít a soraiban —
S száll emberekről emberekre...
— Tanulj, édes fiam!

Meg itt e nagy könyv s mindenütt körüléd:
A föld, az ég, a hegy-völgy és az erdő,
A szél, ki a pusztán virágot ültet,
Kinek nyomán repül a barna felhő;
Az Isten szól szavukban hozzád
S a fürgeteg villámiban,
Előlk, oh, ne föld el orezád —
— Tanulj, édes fiam!

Tanultam én is, összeforva bennem
A könyvek és a természet beszéde,
Erős levék, száz gondot elviseltem,
Szívemben összhang és kitisztult béke;
Szegény vagyok, de lásd: szeretnek,
És ebbe' leltem annyi van...
Maholnap szárnya két nevemnek:
— Tanulj, édes fiam!

Sokan vagyunk; kicsiny testvéréd
Négyen vigyáznak a te nyomdokodra,
Ha tán utadról a gonosz letérít:
Kihal reményem bibbós rózsabokra.
Felköltöm őket búcsúcsókra,
Öleljenek mindannyian, —
Mutass nekik példát a jóra:
— Tanulj, édes fiam!

Móra István.

BESZTERCEBÁNYA.

KÉPEK AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET KÖZGYÜLÉSÉRŐL.

Alig néhány éve, hogy az országos erdészeti egyesület megalapításának negyedszázados évfordulóját ünnepelte. Nehéz idők emléke újult fel akkor. Az alapvetés munkájában részt vettek szavaival a múlt idők mostohaságáról szinte hihetetlen képeket rajzoltak az ifjabb nemzedék elé, mely már csak mostani fejlettségében ismert meg a magyar erdőgazdaságot. Kevés idő alatt megbecsülhetlen sok alkotásnak kellett létre jönnie, a haladásnak gyors léptekkel s megszűnés nélkül kellett történnie a göröngyös úton, hogy az elhanyagolt erdészet mai fejlettségére emelkedhessék, a mi nem történetelt volna az erdőgazdaság munkásainak egyesülése, örök tömörítése s buzgó munkálkodásaik nélkül. Elvitathatlan az a sok siker és az érdem, a mit az erdészeti egyesület, élén fáradhatatlan s kiváló vezérével, a magyar erdőgazdaság nagyra fejlesztésében felmutathat. A szaktudomány ápolása a szakismeretek gyarapításával és terjesztésével; az erdőben fekvő nemzeti vagyon megvédelmezése, növelése s mindjobban gyümölcsösztetése az erdőtervény megteremtésével, a rendszeres gazdálkodás meghonosításával s az erdészettel alkalmazottak társadalmi helyzetének megszilárdításával és javításával: a legfőbb feladatok voltak a múltban s a legfontosabb eredmények ma, melyek eléréséhez az egyesületnek sikeres támogatása annyival inkább kellett, mert az erdőgazdaságnak országos érdekű törekvései elé szinte országsszerte akadályokat gördített a jövővel nem számoló közöny és önző felfogás. S ha kell, a mi a teljesített munkának képét ki is színezza, ott van a magyar erdészettel mondhatni minden ízében való megmagyarosodása s az a nagy szolgálat, a mit ezzel a magyar erdészettel az egységes állameszmének megszilárdítása érdekében évek során át teljesít, működési köre az ország erdőségeinek földrajzi fekvésénél fogva épen azokra a vidékekre terjeszkedvén ki leginkább, hol a nép zöme idegen ajkú.

És a munka, melyet az egyesület évről-évre gyarapodó erejével teljesít, csendben, de ernyedetlenül folyik azzal a komolysággal, meggyőződéssel s határozottsággal, a mi természetnek főbb vonásaképen jellemzi az erdészt is, ki az erdők rengetegében él és dolgozik, évszázados fákat döntve le aratásul s azok helyén évszázad múltán megismétlődő aratás számára

vetve el a magvakat. A csendet évente csak egyszer töri meg a munkások zaja, mikor a közgyűlés egy év újabb eredményeiről ad számot — s a munkások a barátság meglével szoritanak kezét egymással.

A folyó évi közgyűlés Besztercebányán és vidékén folyt le, azon a vidéken, a hol kivételképen ősrégi időkbe nyúlik vissza a rendszeres erdőgazdálkodás, mint a még régebbi bányaművelés testvére.

Szliácson volt a találkozó. Budapesten alig 14—15 erdőtisztől kísérve szállott Bedő Albert államtitkár a vonatra, de már a fűrdő állomásán 70—80 főre felszaporodott csapatból környezve fogadta a küldöttség üdvözlő szavait. Az évad végének csendjét egész napra megzavarta itt az ország minden részéről összerögzött erdészek kedélyes találkozója. Másnap alig pirkadt fel a reggel, éles fűtlyel megindult az itt összerögzött erdészek külön vonata, hogy Besztercebányára robogjon velök.

Ott már várt ránk a város küldöttsége, szíves üdvözléssel fogadta a másfél száz főre menő vendégsereg élén az egyesület első alelnökét, a magyar erdészek vezérérfiát, Bedő Albert földmívelésügyi államtitkár. Azután együtt vártuk s közös lelkesedéssel fogadtuk báró Bánffy Dezső miniszterelnököt, a közgyűlés ez idejéig helyettes elnökét, az egyesület buzgó támogatóját.

BESZTERCEBÁNYA FŐTERE.

A város a nevezetes alkalomra pompás mezt öltött magára. Ötven szalag legényből alakított banderiumtól vezetve, lobogókkal, virággal díszített úton vonultunk be a városba, melynek hatalmas szökőkúttal ékesített főtérét egészen ellepte a vendégeket váró lakosság.

Kevés idő múlva megnevesült a vármegyeház nagy gyűlésterme. Zsúfolva volt közönséggel a terem, de azért mikor a miniszterelnök, mint az egyesületnek helyettes elnöke, megnyitó beszédébe kezdett, olyan esőnd lett, mintha egy lélek sem lett volna ott ő kivülről. A feszült figyelmet azonban újra meg újra megszakította egy-egy pillanatra a lelkesedés zaja, mikor az elnök a lefolyt egyesületi év szép sikereiről, a további feladatokról s a jövőben végzendő munkákról emlékezett meg. A kopár területek beerdősítésének nagy feladata, az erdőtervény szellemének a birtokosok gazdálkodásába való átvitele, a közönségi erdők gazdasági állapotának megjavítása s mindezek érdekében az erdőgazdasági ismeretek népszerűsítése egyaránt országos érdekű feladatok, melyekre az egyesületnek kiváló gondja van, s melyek megoldásában vajha erdőbirtokosaink összessége támogatására jönné!

A titkárnak, Horváth Sándor főerdőtanácsosnak jelentései az egyesület lelkiismeretes és élénk tevékenységéről tanuskodtak. Pénzügyeink teljesen rendezettek; egyesületünk fennállását 300,000 frtot meghaladó vagyonunk minden eshetőségre biztosítja; fejlődését s gyarapodását a kormány támogatása s a tagok folyton szaporodó száma a legszebb reményűvé teszi; a szakirodalom fejlesztésében gyors léptekkel haladunk előre s e mellett a szakismereteket terjesztő népszerű munkák kiadásával sikeresen szolgálva, immár arra is áldozhatunk, hogy a nép oktatására ingyen osztogatható kis füzeteket is adhatunk ki. Jótékony célú alapjaink módját nyújtanak a szaktársak özvegyeinek s árváinak, és még a szegénységbe jutott szaktársaknak is támogatására s erdészeti pályára léptet fiaiknak ösztöndíjjal való segítésére. Ezek a főbb adatai az egyesület tevékenységének. A jövő közgyűlésen ismét három igen fontos kérdésben ohajtott irányt adó megállapodásra jutni az egyesület, ú. m. a kopár területek beerdősítése, a felsőbb erdészeti szakoktatás újra szervezése, s végül az erdészeti kísérletezés rendezése.

Gyűlés után a társaság csoportokra oszolva a város nevezetességeinek megtekintésére indult. A miniszterelnök házigazdájával, Stadler k. tanácsossal, Hermádra kocsizott az ottani papirgyár megtekintésére. Mi többiek a városi múzeumot, a vártemplomot s annak régi festményeit, a cementfeldolgozó- és a posztógyárakat látogattuk meg, hol az ünneplőbe öltözött munkások és munkások népviseletében is

gyönyörködhetünk. Megnéztük továbbá a fűrésztelepet, hol a Székely György-féle fűrészlapok (melyek a lemezzett deszkákat egyúttal meg is gyalulják) szemünk láttára szabdalják föl a hatalmas fatörzseket. A kamara-épületben végig hallgattunk egy érdekes és tanulságos előadást magyar erdészekről felalált mérőműszerekről; végül megtekintettük a közel félmillióba került óriási úszató gerbet, mely az erdő mélyéből a Garam vizén leúsztatott tűzifának és felfűrészelendő rönköknek kifogására szolgál. Ugyanazon a helyen állott előbb az a gerbe is, a mit a 16-dik század közepén — 1547-ben — Hohenwarter praefectus épített. Ez a régebbi gerbe a szükséges tatarozásokkal egészen 1843-ig volt használatban. Akkor a kincstár lebontatta s helyébe a mostani kockakő-falazatú gerbet s úszató csatornát építtette.

AZ ERDÉSZETI EGYESÜLET KÖZGYÜLÉSE BESZTERCEBÁNYÁN. — Báró Bánffy miniszterelnök fogadtatása a pályaudvaron.

Fénykép után.

Másnap reggel hosszú kocsisor robogott ki a városból Hermándra.

A város erdősítési megsejtelése és kedélyes villásreggeli után, szazados fenyők hűs árnyában a szabadban folytatódott a gyűlés, most már *Bedő* Albert államtitkár, egyesületi első alelnök vezetése alatt.

Az egyesület vagyonkezeléséről volt szó, s az egyesületi titkár, Horváth Sándor főerdőtanácsosnak részletes felvilágosításai után a jelen voltak egyértelműleg szavazták meg a jövő év költségvetését.

Azután a vendéglátó Besztercebánya város nagy kiterjedésű s igen szépen jövedelmező erdeinek kezelését illetőleg adta meg a közgyűlés szaktanácsait.

A komoly munka után tanulságos szórakoztatást nyújtott Stadler kir. tanácsos és a Hüttner család fapapírnyag- és papírgyára. Az erdőket rengetegekben lassan összeszűrőmlő víz szolgálatát itt óriási mozgató erőt és sokféle czélú segédesszöket a lehatott fiatal fatörzseket, mint fűrjék ki belőlük a haszontalan ággyösöket;

mint tépetik foszlányokra a rostokat a sebesen forgó malomkövön s mint zúzzák-török meg aztán az őrlő malomban; mint mossák, fehérítik s mint áztatják péppé s keverik össze a földolgozott ronggyal s az egyéb alkotó részekkel; mint ömlik a híg púp az óriási gépezetbe s mint göngyöli fel a közben megüpedett, simára préselt, forró hengerek közt megszáritott anyagot, mint kész papirost, az utolsó henger. Szinte hihetetlennek tetszik, hogy az a diszes víznyomású papíros, a melyet emlékül magunkkal hoztunk, csak pár hónappal azelőtt még zöld galyakkal ékes büszke fenyőnek a törzse volt az erdő sűrűjében! A szemle után, minden jóval megrakott asztalok mellett, és magyar szokás szerint megújult a kedélyes barátkozás, sziporkázott a jó kedv, csengett a pohár!

Igy telt, múlt az idő kint a szabad ég alatt, míg bent a város ősi házaiban szép asszonyok, lányok lázasan készülődtek az esti kedves viga-

nelmi adatokban gazdag s a multba a honfoglalás után következett időkig visszatekintő, érdekes értekezést mutatott be a közgyűlésnek. Ezzel a közgyűlés véget ért.

Bedő Albert államtitkár itt búcsút vett s kíséreléssel hivatalos teendői teljesítése végett Kolozsvárra utazott, a közgyűlés többi tagjai pedig kocsikra kapva, a gyönyörű kővízi völgyön a báró Kemény Gáborról elnevezett vizgáthoz vonultak, hol a gát mögött összegyűlt víz akkora már egész tóvá duzzadt a völgy végső szakaszában.

Ebéd után kétfelé oszlott a társaság. Az egyik, a kisebbik, a völgyön tovább Sziklára s onnan meghalás után kora reggel a zólyomi főispán véglesi erdejébe folytatta útját; a másik pedig a megnyitott gát vize mentén a völgyön visszafelé tartott s a reggel megtett úton ismét Besztercebányára ment s onnan másnap reggel oszlott szét az ország minden vidékére.

Érdekes volt az út a völgyön lefelé. A meg-

AZ EUGEN-SZIGET, AZ 1697-IKI CSATA SZINHELYE.

torkolatánál, aztán tova száguldanak kettesével-hármasával, míg új zátonyra jutva megismételnők nem kell az előbbi játékot. Így tart ez, míg a Garam csendes folyású vizére nem jutnak. Ott, mintha csak ki akarnak pihenni a sok hanyattatást, a hold fényében ragyogó hullámok tetején végig fekszenek s csendesen úsznak le a kifogó gerbeig, melynek fogai előtt szép rendben egymás mellé sorakoznak. De csak másnapig tart a pihenés. Kora reggel rájuk rontanak a markos tót legények, hogy vas gamóikkal partra vonszolják s felmáglázzák, halomra rakják valamennyit.

Ennyi érdekes látni való megtekintése után tapasztalatokban gazdagodva s a legkellemesebb emlékekkel szédültek el a közgyűlés tagjai, hogy ismét visszatérjenek fáradtságos, de kedvelt foglalkozásuk rendes teendőihez.

Arató Gyula.

UTAZÁS A FÖLD KÖZÉPPONTJA FELÉ.

Nem Verne fantasztikus regényének jól ismert alakja, Lidenbrock Ottó tanár és unokaöccse Axel kalandjait akarjuk felmelegíteni, sem Kirehner Athanasz atyát nem akarjuk követni az ő képzelte földalatti világába. Ma már a tudomány sokkal pozitívabb eszközöket kínál a föld titkainak feltárására abban a tervben, melyet az 1900. évi párisi világiállítás nagy-századvégi reklámjával *Pascal Groussel* ajánlott egy nagy földalatti lyuk fúrása tervében, egész a föld középpontjáig, vagy legalább is annak közeléig.

Ha a legutóbbi nagy földrengéseket, a brüxi katasztrófát, az újabb tűzhányókitéréseket, stb. tekintjük, valóban erős kísértésbe jöhetünk valamit megadni azokról a csodálatos erőkről, melyek láthatatlanul működnek lábaink alatt s melyek természetének ismeretére vonatkozólag a tudomány még igazán csak a sejtések korát éli. Méltó volna egy lazasan kutató század korszakot alkotó nagy vívmányaihoz befejezésül, hogy módot találjanak, melylyel közvetlen összeköttetésbe hozhatnának a föld belsője titkaival, melyeket eddig halandó szemnek látni nem adatott.

Pascal Groussel merész terve azonban nem egészen új, a föld középpontjáig vezető lyuk fúrása tervével ő előtte már mások is foglalkoztak; legbelsőjében azonban egy mult századbeli francia mérnök, *Maupertuis*, az első, a ki lapp földön a földi délkör ívét kimérte s kimutatta, hogy a föld a sarkainál el van lapulva. Mint társaságba való ember, sokáig tartózkodott Potsdamban Nagy Frigyes udvarában, a ki őt akadémiaja örökös elnökéül nevezte ki.

Közöttett leveleiben nem ez az egyetlen nagy eszme, melyet fölvetett; különznél különzebb tervek fordultak meg agyában: így egy oly város alapítása, melynek nyelve latin legyen, úgy, hogy a gyermekek ott Cicero nyelvével gyorsabban

A SZENT-HÁROMSÁG-SZOBOR.

ZENTAI KÉPEK. — A VÁROSHÁZA.

Benner József fényképe.

és könnyebben elsajátítható, mint a tanintézetekben; ő indítványozta azt is, hogy a halálra ítéltet tudományos kísérletezésekre használják fel, nevezetesen élve bontsák fel agyvelejeiket, hol a lélek székel.

Ezeket a terveket *Voltaire* csufondáros lelke egész gúnyjával szedte szét irataiban, melyekben *Akacia* orvos költött neve alatt vette kritika alá *Maupertuis* eszméit. Azt mondta többek közt, hogy a lyuk ásatása oly területeket kívánna, hogy félni lehetne az európai egysely meg-bolygatásától. *Maupertuis* elkeseredvén e támadásokon, párbajra hívatta ki *Voltaire*-t, ki azonban nem fogadta el a kihívást s e helyett plakátokkal ragasztotta be Lipse falait, melyekben a legszúrósabb ingerkedésekkel bántotta újra ellenfelét.

A miben a nagy gúnyoló nem hitt, ime azt száz év múlva komoly tudományos elmék akarják megvalósítani, a mi legalább is indokoltá teszi, hogy egy ily vállalkozás esetleges eredményeit a tudományos tények szempontjából vizsgáljuk.

Érdekes lesz mindennek fölött a fölvetett eszmével kapcsolatban megtudnunk, hogy meddig hatoltak be eddig a föld mélyébe és mit tapasztaltak ott. *Przibramban*, *Csehországban* és *Schlagdebachban* Lipse mellett a bányász munkások valamivel mélyebbre tudtak hatolni eddig egy kilométernél, ellenben a tengerbe nyolcz-kilencz kilométer mélyre is alá tudtak bocsátkozni, a mi a legmagasabb hegyet is elfődné. Minden esetre nem nyert bizonyítékot eddig az az állítás, mely az eddig ismert mélységekben türhetetlen hőség állapotát föltelelte. Mert habár p. o. a *grenelle-i* kút vize, mely 548 méter mélységből fakad, 27.07 fokot mutat, *Dunker* pedig *Brandenburgban* 1269 méter mélységben 48 fok hőséget konstátált, de sehol még a földalatti mélységben kifejtett hőség nem volt komoly akadály a munkálatoknak. Úgy látszik tehát, hogy a kisebb-nagyobb hőfok a kőzetek alakulásaitól, azoknak lassú élegetülésétől, illetőleg a vegyi hatásoktól is függ. Igaz, hogy a mont-cenis-i és *gotthardi* hosszú alagút középpontján észlelt 30 fok melegség is már különös betegségeknek válik okozójává, kapcsolatban a kifejlő nedves-séggel.

A legújabb tudomány, *Saporta*, *Green*, *Lapparan*, *Roche*, *Nordenskjöld* megegyeznek abban, hogy alapos ok van hinni a föld belső része tömörségében, de a föld lassu kihűlése ezt lassan kiüregesíti, úgy hogy vannak, kik azt hiszik, hogy a föld apránként el fogja veszteni tömörségét s így vonzását is, s vékony szilárd kéreggé alakul, melyen a testek nehézkedése többé nem fog érezhető lenni, s el fog jönni az az idő, mikor megvalósul majd a *Mahomed* lebegő koporsójának legendája. Azt tudjuk, hogy a nap 350 ezerszer többet nyom, mint a föld. De mennyit nyom a föld? *Newton* 5.50-re tette fajsúlyát s ezt a számot fogadták el megközelítőleg *Cavendish*, *Coulomb*, *Baily*, *Reich*, *Cornu* is. Bolygónk tudvalevőleg túlnyomólag arzének és titánból áll, oly két fémből, melyek ha tisztán nem is találhatók, sulyban leginkább megközelítik a nevezett számot. A víz tömörségét véve

egységül, tudjuk, hogy a Merkur csillagnak, kissé ugyan valószínűtlen számításból, ennek 6-szoros tömörségét tulajdonították, de a Mars tömörsége a 4-et sem éri el, a Vénusé is csak 4.5, s a hold, a legkönnyebb égitest csak 3-szorosát képviseli a víz tömörségének.

Alaposan lehet következtetni ezekből az adatokból, mint a hogy *Laplace* és *Legendre* következtettek is tényleg s *Roche* és *Airy* kimutatni próbálták, hogy a föld belsejének tömörtnek, szilárdnak kell lennie. De ha ez eredményt körülbelül elfogadjuk is, ám a kísérletek nem csekély eltérést mutatnak, mert a föld felszíne nem egyenletes. Egy terjedelmes sík közepén, ha a földalatti rétegekben torlódás fordul elő, az ólom-súly a nehézkedés fokozódását mutatja, viszont a mikor *Bouguer* és *La Condamine* a Csimborasszón méréseket eszközöltek, számos ellenmondás után azzal voltak kénytelenek kivágni magukat, hogy az Andesek alatt valószínűleg rengeteg kiterjedési barlangoknak kell lenni. Ugye a Himalaya hegység királyának, a Gaurisankarnak roppant tömege cseppet sem hajlított el a mérőt függélyes iránytól, miből kiindulva, *Saporta* határozottan vissza is utasítja azt a csábító teóriát, mintha a föld mélyében üregek lennének, annál is inkább, mert ilyenekre bányákban soha sem akadtak.

Francia tudósok véleménye szerint, ha a földkéregbe behatolnánk, mindig egyenletesebb hőmérséklet találnánk, mely hamar elérné a víz forrási fokát, majd meghaladná azt s végre egy olvadó silicat-tömegre bukkannánk a föld középpontjában. E föltes ellen sikra száll Thomson, hivatkozva a tenger dagályára. A nap és hold kombinált hatása ugyanis vonást gyakorol a tenger víztömegére és annak felületén dagály- és apályszerű mozgást idéz elő. Ha már most a föld belseje folyó test volna, akkor ugyanazon vonási erőnek volna alávetve, épen úgy volna dagály- és apály-ja, s ez esetben a két dagály megsemmisítene egymást.

Megint másképp vélekedik *Saporta*, *Roche* és *Meunier*. Szerintük a földnek meleg, de szilárd magva van, melyed olvadó rétegek vesznek körül, egész a külső szilárd és lehűlt rétegig, mely mindent beborít. Végre *Hopkins* szintén cseppfolyós tömeget tételez föl a föld belső részében, melyet 1200—1500 kilométernyi szilárd burok zár magába; *Hennessey* pedig a kettő közt még egy harmadik, lágy, tézstaszertű réteget képzel, mely észrevétlen megy át a cseppfolyó állapotból szilárd állapotba.

Ki tudja, ha *Puschal Groussset* terve megvalósul, akkor talán rövid időn határozott választ kapunk minde kérdésekre, melyekkel szemben most még csak föltesések közt kell tapogatóznunk. Oly eredmény lesz ez, mely ha elérhető, — s a francia mérnök meg van arról győződve technikai szempontból, — homályba fog borítani minden alkotást, melyet eddig az emberi kéz és elme szorgalmának köszönhetünk. —r.

A VILÁG LEGGYORSABB VASÚTI UTAZÁSA.

Az amerikai «villám-vonatok» gyorsasága nem hagyja az angol vasúti mérnököket nyugodni, s habár eddigelé szakavatott körökben azt hitték, hogy a sineken való leggyorsabb közlekedés csak a villamosság alkalmazásával lesz elérhető, a tapasztalás azt mutatja, hogy ez a vélekedés egyelőre hibás volt.

Ugyanis az angol éjszakai középponti vasúttársulat igazgatói elhatározták, hogy az iránt tesznek kísérletet, mily fokú gyorsaságot bírnak el a legújabb szerkezetű mozdonyok, az aczél sinek, valamint a pályatest alépitménye. Ezen kísérlethez az euston (London) pályaházban állítottak össze egy vonatot az «Adriatic» nevű mozdonyból, az ehhez való szén- és víztartó kocsiból, egy háló-kocsi és két vegyes — 1-ső és 3-ad osztályú — kocsi.

A mozdonyon Crookes mozdonyvezetőn kívül csak egy fűtő volt, kik az izgalmas útát mindvégig meg is tették. A társulat mérnökei, valamint a sajtó néhány képviselője a háló-kocsiiban foglaltak helyet. A vonat augusztus 22-én esütörtökön este 8 órakor hagyta el az euston pályaházat és pénteken reggel 4 óra 32 perckor ért Perthbe (Skóciába); így tehát az 540 kilométernyi útát 512 perc alatt tette meg.

Megjegyzendő, hogy a vonat elé három ízben

más mozdonyt és szén-kocsit adtak, mely kocsiváltás egyenként átlag 5—6 percbe került.

«Az első száz mérföldet — írja *Tringham* Holland, egyik előkelő londoni lap munkatársa — zivatáros időben, szakadó esőben, nyolcvanhat perc alatt tettük meg, mely időben a vonat dühögését a folytonos mennydörgés miatt alig lehetett hallani. A crevei magasláról a vonat óránként hatvan négy mérföldnyi gyorsasággal rohant lefelé oly szédítőleg, hogy szerettem volna ha valamennyi angol életbiztosító társulatnak legalább egy-egy kötvény zsebében lett volna. Mire Carlislebe értünk, úgy jártam, mint az egykori amerikai utas, ki haza érve, azt mesélte, hogy a vasúton folyton temetőt közt útazott, a mennyiben a szemé előtt óriási gyorsasággal elrepülő mérföldköveket mind sírköveknek nézte. Az alagútnak való átrepülést, valamint a legreményesebb kanyarodásokat csak a pokoli moraj fokozódása árulta el.

A vonat megérkezését a táviró kellő időben jelezvén, a perthi pályaházban óriási néptömeg gyűlt össze. Crookes mozdonyvezetőt az emberek vállukon vitték az étterembe és mire tíz óra felé a villásreggelivel elkészültünk, a reggel öt órakor New-Yorkba indított távirati sürgönyre is megérkezett a szerenest kívánó válasz.

JOINVILLE HERCEG EMLÉKIRATAIBÓL.

A szerző saját rajzaival.

Harmincz évre terjedő időt — 1818-tól 1848-ig — ölel fel az Orleans-ház még élő legidősebb férfi tagjának, Lajos Fülöp legifjabb fiának, Joinville hercegnek nem rég megjelent emlékirata: «Vieux Souvenirs». Inkább anekdotikus epizódok azok, melyeket tartalmaz; a herceg soha sem volt politikus, mint katonai és tengerész szolgált hazáját híven, becsületesen, de őrizkedett mindig állást foglalni a politikában, melynek végzetes fordulatai sokszor érintették viszontagságosan pályáját s bizonyos idegenkedést öntöttek bele a pártok harcaira. Így maradt alapjában konzervatív, a legitim királyság eszméjéhez híven ragaszkodó hazája erős rázkódásai közepett, de azért tudott alkalmazkodni a viszonyokhoz s Franciaországot tudta jobban szeretni családja fényénél, hatalmánál. Az emlékiratok, melyeket az agg herceg élelményeiből vett sajátkezü illusztrációival kísér, egy életvidor, sokat tapasztalt s jól megfigyelő lélek derült philosophiáját tükröztetik vissza.

Gyermekkori élményei közt élénken emlékezik meg az agg herceg arról a jelenetről, mikor az 1824. évi vízkerezt napján az egész család a királyi palotába gyűlt s megjelent közöttük XVIII. Lajos kerekesszékén, szép fehér fűrtjeivel, vállrojtós kék kabátjában. Mindenkit megölelt sorba, de csak Nemours her-

ceghez, a legidősebb fivérhez intézett pár szót, kikérdezve őt latin tanulmányairól. Kisebb öcsesei s maga Joinville hercege is, anyjától tanultak meg olvasni, s azonkívül jó korán lovagolni, egyebekben egész hat éves korukig nem nyertek oktatást. Csak ekkor vették mellőlök a hírneves tanárt, Trognont, kit meglehetősen humoros nimbuszal vett körül az a diákiesny, mely a langresi kollegiumban történt vele, a hol is egy nap belépte a tanterembe, katedróját egy eleven csacsitól látta elfoglalva, melyet a tanítványok odakötöztek. Mire Trognon — beszél a herceg — visszavonulva, e szavakkal tromfoltá le az éretlen diáksereget: «Önökhez méltó tanárukra hagyom.»

A deák-esny a langresi kollegiumban.

Nem kevésbé érdekes és mulatságos alak volt a herceg német nyelvmestere, Herr von Simon, egy mézes-mázos beszédű, egészen feketébe öltözött, nagy kalapos és nagy cipős emberke, azelőtt Metternich herceg nevelője, ki egyetlen leányát gyakran elküldötte hazáját meglátogatni, de ilyenkor soha sem használta a rendes közlekedési eszközöket, hanem felpakolta azon szekerek egyikére, melyek időnként Magyarországra jöttek, hogy a párisi kórházak pócza-készleteit

Joinville hg. és nővére, Klementina, menüettet lejtve.

itt szerezzék be. Táncozni a herceg nővérével, Klementina hercegnővel, a mai bolgár fejedelem anyjával tanult s meg is örökíti őt rajzaiban, a mint marquis-ruhában kecses menüettet

1. «Monsieur». 2. Angoulême hg. 3. Orléans hg. 4. Chartres hg. 5. Orléans hgnő. 6. XVIII. Lajos. 7. Marie hgnő. 8. Luiza hgnő. 9. Nemours hg. 10. Klementina hgnő. 11. Joinville hg.

lejtett vele Berry hercegnő bálján. Ki sejtene ma az erélyes anyafejedelményt az akkori hajporos kis lánykában, ki X. Károlyt annyira elragadta, hogy kezét megfogva s hosszan szemébe nézve, e szavakkal fordult atyjához:

— Uram, ha negyven évvel fiatalabb volnék, leányból Franciaország királynéja lennék!

És vajjon emlékezik-e még a magas politikával foglalkozó agg hercegnő, mikor öcsese első tüzér-uniformisát kapva, a katonai ambíció annyira elragadta, hogy a neuilly-i vásáron mulató altisztektől ellesett tánczot legelőször vele próbálta eljánni, s meg is forgatta amugy katonásan?

Csendes, jóleső örömmel legelteti emlékeztét a hercegi emlékiró ezeken az ifjúkori élményeken, melyek közt nem a legjelentéktelenebb a tüzesvőru gyermekes a Berry hercegnő bálján történt heves összeszólkázása egy egykorú társával valamelyik zsenge korú táncosnó miatt, minek következtében ellenfele kardot rántott s derekasan hajba kaptak volna, ha Berry hercegnő még idejekorán rájuk nem kiált: «Megálljatok, rossz gyerekek! Brissac úr, vegye ki a fegyvert kezükből!»

Mathematikában a nagynevű, de cynikus csillagász, Arago volt a herceg tanára; akadémikus, de a ki azért csak úgy beszélt a diszes testület-ről: «gyászoló papagályok» — zöld és fekete egyenruhájukat érve. A tornázásba bizonyos Amoros avatta be, a ki csak hogy tudományát népszerűsítse, mindenféle maga készítette rendjeleket osztogatott, ilyenféle nagy betűs fölirottakkal: «Bátorság», «Fürgesség», «Erő», sőt a herceg egyik pajtása pláne a «Rejtőző erény» kitüntetését kapta. Történelemből Klementinával együtt hallgatta a herceg Michele előadásait, kívül mindkettőn különösen megkedvelték Napoleont, úgy, hogy Klementina hercegnő mindenüvé Napoleont rajzolt. Azonkívül a IV. Henrik lyceumbeli kollegiától, hová őt is beadták, megtanult annak rendje szerint birkózni, öklelőzni, mint akármelyik más közönséges polgári csemete.

Ugy látszik, hogy a későbbi Koburg hercegnő erős, önálló szellemével már akkor is nagy hatást gyakorolt öcsésére. Egy ideig — beszél Joinville herceg — mindketten Hugo Viktor lángszéne és romantikájának varázsa alatt állottak. Különös szeretettel foglalkoztak a régi Páriszal, a legendák Párisával. Páris történetét hajszolták minden antiquáriusnál s delutánjaikat azzal töltötték, hogy megtekinték azokat a helyeket és nyomokat, melyekről könyveikben olvastak. Nem volt templom, nem volt emlék vagy zug, melyet alaposan ne ismertek, át ne kutattak volna.

Még a IV. Henrik kollegiumban tanult a herceg, mikor atyját, Lajos Fülöpöt a juliusi forradalom Franciaország királyi székébe emelte. A forradalom kitérésének közvetlen hatását családjára élénk vonásokkal festi. «26-án abban a pillanatban, midőn én és Nemours készülődünk a kollegiumban, valaki kinyitja az ajtót s e szavakat állítja nevelőinknek: «A «Moniteur» közli az államsinyt!» — «Hogyan?» — «Igen! A rendeleteket.» Erre nevelőink a családi szalomba rohannak, hova mi is követjük őket. Ott találjuk ülve atyánkat megsemmisülten; kezében a «Moniteur»-t tartva. Midőn meglátta nevelőinket, kétségbeesetten emelte fel karját, aztán leboacsátotta. Némi esend után, mely alatt anyánk az urakat felvilágosította a történetről, apám csak en nyit mondott: «Megbolondultak.» Azután újabb hosszú esend után: «Ismét száműzetik magokat. Oh, hiszen én már kétszer voltam száműzve. Nem akarok többé száműzött lenni, Franciaországban maradok.» Többet — foly-

tatja Joinville herceg — nem hallottam, mert a lezcke órája ütött. Kocsiba szálltunk, de atyám ezen szavai mélyen emlékezetembe véve maradtak.»

A juliusi monarchia embereit, ezt a vulkánon tánczó társadalmat és fényes ünnepélyeit szintén élénk színekkel mutatja be a herceg. A «francia udvar ragyogó körében — ugymond — nem volt az időben népszerűbb s ünnepelebb ember Ausztria akkori párisi nagykövetségénél, gr. Apponyi Rudolfnál. Ugy huzamos párisi tartózkodása, valamint nagyúri lénye folytán és salonjuknál fogva, melyet neje, kedves és szeretetreméltó leánya, fiai és unokaöcsesei Páris első salonjává tudtak emelni, Apponyi gróf egyikévé lón a legkedveltebb embereknek X. Károly és Lajos Fülöp udvaránál.» Leírja a nagybátyja által a Palais Royalban a nápolyi királyi tiszletere adott fényes ünnepélyen Apponyi Rudolf gróf és Ranzau hercegnő által bemutatott polonaise-t, melyet magyar öltözetben lejtettek előkelő urak és dámak, ezimereiket viselő apródek kíséretében.

Gr. Apponyi Rudolf, párisi osztrák követ.

«Azok között, a kik Párisban ez időben sűrűn megfordultak, volt az osztrák és magyar főnemesség tagjai közül Eszterházy Pál herceg, a kivégett Bathlyány Lajos gróf huga, Luteróthné s a gyászos emlékü Schwarzenberg Felix herceg, a ki «páratlan eleganciával hordta osztrák tábornoki fehér egyenruháját s minden asszonynak megavarta a fejét. Szerelmi kalandjai — teszi hozzá Joinville herceg — számtalanok voltak s több ilyen kalandja híres maradt, így azon előkelő angol hölgy megköztetése, kit About Edmund fest a «Hegyek király-»-ban s ki utóljára elhagyta, életét egy arabs főnök sátrába ment befejezni Palmyra mellé. Ha a szenvedély elragadta — folytatja a herceg Schwarzenberg jellemzését — nem volt rá nézve akadály, és én soha sem láttam, hogy egy ember nyilvánosan úgy üldözhesen egy nőt, tekintet nélkül állására s föl sem véve a következő nyelveket és a világot megszólasát. Ez a méréség egyébiránt került neki.»

Könnyed, széles felfogással jellemzi a herceg kortársainak hosszú sorát, kikkel megismerkedni alkalmá nyit s bár ezekben a vázlatos fotográfiákban nem hiányzik néhol bizonyos maliczia, mint mikor például Thierst írja le a Napoleon szobra leleplezésénél, a mintlova megvadulva ledönti a körülállók, s a lova hátába kapaszkodó kis miniszter olyanforma volt, mint egy hyppodrom majma, — de meleg és érzelmes hang is megszólal itt-ott a visszaemlékezésekben. Különösen ott, hol idősb bályjának, a szerencsétlen haleset következtében elhalt orleansi hercegnek szentel megható sorokat.

A némes és lovagias trónörökös alakját szépen domborítja ki a testvéri szeretet, mikor elbeszéli egy szerelmi idylljét, melyet a torlaszok harca szakított meg az emlékezetes juliusi éjen. A herceg kirohan, de az utca telve fegyveres fölkelőkkel, kik sürögve emezre a torlaszokat. Mit tegyen, hogyan meneküljön, ő, a királyi herceg, kit minden gyermek ismer! Főlhajtotta ka-

bátja gallériját s épen akkor ért az utcára, mikor egy szekeret vontattak, hogy feldönték a torlasz-épitéshez. Legbőlecsibnek látta elébe fogni magát is, segített azt feldönteni s felszaggatni maga körül a közeget, míg aztán egy kedvező pillanaton tovább onoshatott. Egy óra múlva már teljes uniformisban löhátton vonult a katonaság élén az építeni segített barrikád ellen. V.

NYELVEKET ÉRTŐ NÖK.

A férfiak általánossá tették azt a hitet, hogy a nők nyelve sokkal fűrgűbb, mint a férfiaké s igen gyakran talán kelletlenül is gyorsabb mozgásu. Ez a jellemvonás azonban — akár igaz, akár nem — még nem azt teszi, hogy a nők könnyebben tanulnak meg idegen nyelveket, mint a férfiak. Ellenkezőleg tapasztalati tény, hogy — különösen a köznép körében — a nők rendszeren csak anyanyelvükön beszélnek s hogy oly nemzetiségeknek, melyek kivészen vannak, többnyire a nők őrzik meg az anyanyelvet tisztaságában. Ennek a ténynek elfogadható magyarázata az a körülmény, hogy a nő hivatalosán fogva inkább marad otthon, mint a férfi, kiknek nagyobb része életében egyszer-kétszer, mint katoná vagy kereskedő, messze vidékekre is eljár.

Ennek a körülménynek tulajdonítható az is, hogy a legújabb időkig, míg a közlekedési eszközök nem fejlődtek ki oly rohamosan, aránylag kevés nő volt, ki idegen nyelveket is tudott. Azonban már a legrégebb korban is akadtak figyelemreméltó kivételek, különösen az előkelő körökben. A híres Kleopatráról beszélik, hogy hét nyelvet beszélt folyékonyan, bár elődei még egyiptomi nyelven sem tudtak. Ilyen híres volt még nyelvtudományáról Zenobia, Palmyra messés királynője, ki anyanyelvén kívül tudott latinul, görögül és egyiptomi nyelven. Eustachia, Hieronymus barátóné, a 4-ik században, többek között a már akkor kihalt héber nyelven is tudott beszélni. Későbbi időkben több fejedelmi nő tudott latinul, így Stuart Mária is. Erzsébet angol királynő még görögül is beszélt. Katalin orosz császárnő az állították, hogy minden alattvalójával annak anyanyelvén volt képes beszélni, azonban ez bizonyára túlzás.

Kétségtelen azonban, hogy a művelt nők legalább egy dívtos idegen nyelvet rendszeren megtanultak. Így a középkorban sok latinul tudó nő volt, valamint a két legutóbbi században a francziál tudó. Második ilyen nyelvet azonban már oly ritkán tanultak meg, hogy azt nevezetességgént jegyezték fel. Így megmaradt a krónikákban emlékeztül, hogy Mathild toskánai ögrófnő 1111-ben V. Henrik császárral németül is tudott beszélni s hogy Königsmark Aurora grófnő, Erős Ágost király kedvese, még nyelvet is értett: németet, francziát, angolt és olaszt.

Ma már az idegen nyelvek ismerete az előkelő nők körében eléggé elterjedt, bár még most is fordulnak elő oly esetek, mint 1889-ben történt, midőn a Berlinbe utazott olasz király számára nem találtak oly előkelő nőt, ki vele olaszul tudott volna beszélni. Talán leginkább elterjedt az idegen nyelvek tanulása a mi királyi családunk körében, melynek női tagjai közül igen sokan tudnak több nyelven társalogni, így többek közt első sorban Erzsébet királyné és Stefánia trónörökösne. Az uralkodó családokban ma már ügyelnek arra, hogy a nők is beszéljenek alattvalóik nyelvében. Így Zsófia porosz hercegnő, mikor a görög trónörökös menyasszonya lett, görögül tanult, hasonlóképp Alice hesseni hercegnő oroszul s Krisztina osztrák főhercegnő spanyolul. Ez utóbbi, a jelenlegi spanyol régens királyné, még annyira meg kötelesség-érzetében, hogy jelenleg a baszk nyelvet is tanulja, a mely nyelven tudvalevőleg Spanyolország lakosságának csak egy kis része beszél.

Valóságos nyelvtudós a jelenlegi uralkodó családhoz tartozó nők közül Teréz bajor hercegnő, Luitpold uralkodó herceg leánya, ki «Th. von Bayer» név alatt mint írónő is szerepel s ki állítólag nyolcz nyelven folyékonyan beszél. A román királyné, Carmen Sylva, három nyelven fogalmaz s ezenkívül csaknem minden művelt európai nyelvhez ért valamit. Nagy érdéke s tekintetben, hogy Viktória angol királynő most, öreg korában (1888 óta), hindostán nyelvet

A BEVONULÁS A HID-UTCÁN.

is tanul, melyen jelenleg már elég folyékonyan beszél.

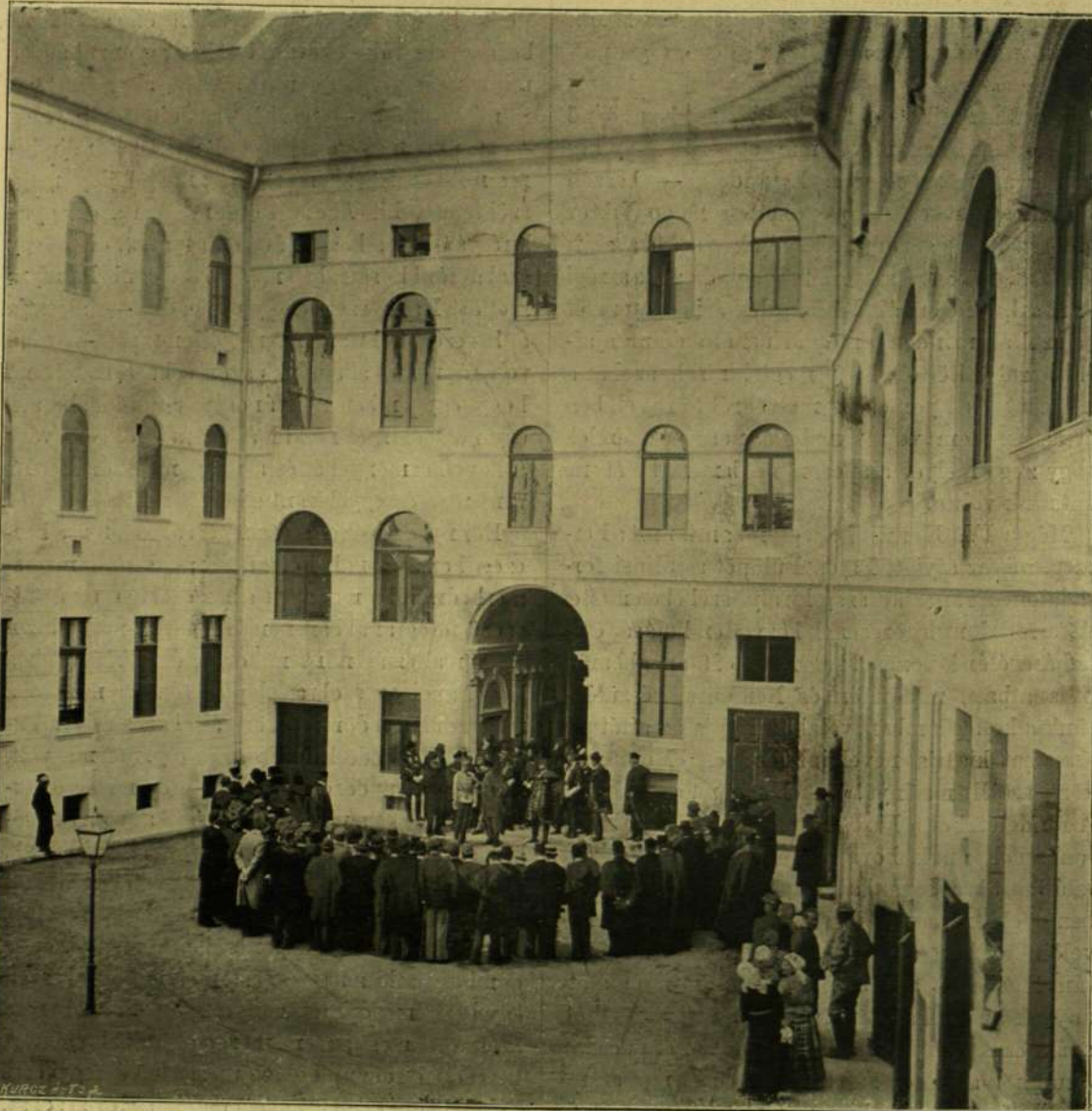
De a középosztály hölgyei sem maradtak hátra a nyelvtanulás tekintetében. Az idegen nyelvek között még mindig előszeretettel tanulják a francia nyelvet, azonban e mellett még másokat is, úgy hogy jelenleg már nem nagyon ritka oly nő, ki 3—4, sőt több idegen nyelven is képes magát megértetni. Természetes, hogy ezek nagyobb része olyan, ki külföldön sokat utazik.

VERDI AGGKORA.

A jelenleg élő zeneszerzők egyik legnevezesebbike; a ma már 81 éves Verdi József, e boldog öregkort él szülőfaluja mellett levő pompás birtokán. Santa Agata néven ismerik a Parmától nem messze fekvő birtokot, hol az öreg úr, ki mellesleg milliommós is, tehát anyagi gondokkal nem küzdök, valóban idylli életet él. Környezete bálványozza, s még a köznép is, mely különben igen gyakran tapasztalja jötekonyságát, büszke rá, s nem ritka eset, hogy esténként, mikor az öreg úr nevével sétálni megy, a paraszok hamarosan összeállnak s a nagy mester egyik vagy másik művéből elénekelnek egyes részleteket.

Különösen két érdekes alak volt Verdi környezetében. Egyik az inasa, Luigi. Ez kezdetben városi bérkocsis volt, de oly szenvedélyes zenebarát, hogy minden áron Verdi közelébe akart jutni, s mióta célját elérte, állandóan a nagy mester körében van, kit valósággal istenít, kutya-hűséggel kísér mindenüvé, s kinek minden egyes darabját könyv nélkül tudja oly pontosan, hogy ha a könyvek elvesznének, Luigi után ismét meg lehetne azokat írni. A másik házi nevezetesség volt Verdi apósa, ki szintén imádásig szerette a mestert, annyira, hogy mindig könyvekre fakadt, ha róla beszélni kezdtek. Ez az após rakta el gondosan Verdi minden hangjegyt, még a rögtönzött apróságokat is. Mikor Verdi a becsületrend nagy keresztjét kapta, az apósa ennek annyira megörült, hogy mellére tűzvé a keresztet, a környéken minden egyes házat, még a kunyhókat is sorra járta, hogy veje dicsőségét hirdesse, mialatt Verdi otthon nyugodtan ült.

Maga a nagy mester általában véve nyugodt természetű, de még most is rendkívül izgatott, ha darabjairól van szó. Mikor legutolsó operája, «Falstaff», a milánói Scala-színházban előadásra került, az öreg Verdi folyvást ott volt a próbákon s folytonosan zavarta azokat, mert a legesekelebb hibákat is észre vette. Mikor végre minden úgy történt, a hogy ő akarta, ismételve előadatta s a színház különböző részeiből hall-

A KIRÁLY LÁTOGATÁSA A REF. THEOLOGIAI INTÉZET ÚJ ÉPÜLETÉBEN.

A KIRÁLY KOLOZSVÁRTT. — Danky Sándor fényképe után.

puszta szigetre tenni ki? » Erre az öreg úr rögtön így felelt: «S hol volna olyan nagy sziget, a hol elférnének?»

EGYVELEG.

* A tengeri útazás a legtöbb állatot megszelídíti és megfélénti. A madarak a tengeri hajón alig énekelnek, a tyukok és libák elsoványodnak, a kacsák alig kukorikolnak, de a kacsák állandóan vidámak s jól érzik magukat. A majmok nagyon megérik a tengeri betegséget. A kutyák és macskák félnékek s az emberekhez vonzódnak. Ökrök, lovak és bivalyok a tengeren hamarabb megbarátkoznak egymással, mint másutt. A kacsákon kívül még csak a disznókon és kigyókon nem fedeztek fel lényegesebb változást a tengeri út alatt.

* Tánccsok munkája. Valaki kiszámította, hogy egy esti tánccsapat, melyen 20 keringő, 4 polka, 2 francia négyes fordul elő, a mindenben részvő jó táncos épen 20 kilométernyi utat tesz meg.

* Burns halálának századik évfordulója alkalmából, mely a jövő évben esik, a «lasgowi» művészeti társulat külön kiállítását rendez a költőre vonatkozó emléktárgyakból.

* A leggyorsabb vasuti közlekedés Európában Páris és Amiens közt van, hol az express vonat 120-kilométer utat tesz meg óránként. Átlag leggyorsabbak (83.3 km.) az angol gyorsvonatok, leglassabbak (67.2 km.) az osztrák express-vonatok.

* Meggátolt esküvő. Tiverton angol városban közelebb már oltár előtt állott egy fiatal pár, midőn a vőlegény édesanyja hangosan tiltakozott az esküvő ellen, mondván, hogy fia kiskoru, a menyasszonynak pedig már férje és több gyermeke van. A pap félbeszakította az esketést s vizsgálatot rendelt el.

* A bicyclisták száma. Denver amerikai városban már meghaladja a 9000-et, s ennek tulajdonítják, hogy a közúti vaspályatársaság napi bevétele 800 frrtal kevesebb lett. Angliában is panaszoknak a bérkocsisok és a szállítók, hogy keresletük csökkent. Másrészt az a haszna a nők kerékpározásának, hogy a zongorával most már kevesebb lármát csinálnak.

* A sáskákról gondos észleletek alapján megállapították, hogy egy-egy állat évenként 500—900 tojást szokott lerakni.

BÁTHORI ERZSÉBET.

Csők István festménye.

A műcsarnokban vasárnapról kezdve tekintheti meg a közönség az ifjabb festői gárda egyik sokrahiatott művészeinek, Csők Istvánnak történelmi nagy képét, Báthori Erzsébetet.

Az olvasó közönség már előzetesen gyakran hallott a festményről, melyet a művész Münchenben készített, a hol tanulmányait folytatja; ebben az esztendőben pedig Párisban állította ki a Salonban. Kezdetben, mint merész tárgyról, bizarr fel fogásról emlékeztek meg róla, kivált a művészi körökben; később dicsérték előadó és ábrázoló erejét, a festő készlettségét, a kép technikáját. Párisi kiállítása alatt bő ismertetések jelentek meg róla, nemcsak hazai, hanem külföldi lapokban is. Műcsarnokbeli bemutatását tehát érdeklődés várja azok részéről, kik figyelemmel kísérik a művészi eseményeket.

Csők Istvánnal többször találkoztunk már

seket, szenvedélyes csábítókat, a szív fájdalmát, a női érelyeket keresik. Regényben, színpadon, vásznon, szoborban a nők átváltoznak, a társadalom új típusokat mutat mindennap, melyeket kemény vállfűzők, feszes cipők, selyem és csipke, udvarlók, báljék, izgató olvasmányok, a szalonok légköre növelnek fel. Idegesek, vérszegények; lelki állapotuk lázas, arczuk sápadt; izgalmak közt és mohón élnek. A festékes tábla színei erősek számukra, de fogyatékos a szín az öltözetüknek; a festészet hagyományos női plasztikáját immár revízió alá kell venni a boncztan újabb eredményei szerint, s a lélekállapothoz és eszelekedetekhez tanulmányozni a női betegségeket, a hiszterikususságot, sőt a morphiomot és magnetizmust.

Évek óta látjuk a műkiállításokon, hogy a női arczképeken az ifjuság és baj sok festőt többé nem lelkesít. A kendőző szerek mint hű igazságok vonják magokra figyelmüket; a beteges bágyadság, az üdeség nélküli ifjuság, a lázas szemek, a vékony arczok a jellemző tulaj-

dalták testét gombostűvel. A ki pénzt csemlé és rajta kapták, tüzesített pénz sütöttek a tenyerébe. Rendes büntetése volt a eselédnek, hogy a lábujj közé égő esepüt és taplót kötöttet, hádd rugjának csillagot. A kegyetlenségeket valóságosan szomjazta ez asszony, s kivált fiatal lányok szenvedései gyönyörködtették. Férje halála után az exaltált, vagy örült asszony már csak halálos gyötrelmekkel, irtózatossággal, kinzásokkal bírta kielégíteni szörnyű szomját. Udvari személyzete hóhérokka változott. Ficzko nevű inasa és Szentés Dóra nevű szolgáló asszonya adták neki a tanácsokat és hurezolták föl a várba a jobbágyleányokat, kik részint nyomorékká téve tértek haza, részint pedig ott vesztek el. Vendégeit is gyönyörködtette vad kinzásokkal. A kinzások előtt a leányokat megfosztatá ruhájuktól, hogy az ütések, égetések, szurások vonaglásait is szemlélhesse. Saját sógornójét, született Nádasdy grófkisasszonyt, mézzel kenette be, aztán hangyákat és darazsakat bocsátott rá.

BÁTHORI ERZSÉBET. — CSŐK ISTVÁN FESTMÉNYE.

íthton a műcsarnokban azok közt a festők közt, kik becsüvéggel, kellő képességgel törekednek előre, a nehezebb feladatokon fejlesztik erejüket. «Árvák» című festményével elnyerte a művészi díjat, s a képet megvásárolták a muzeumnak. Arany érmet nyert Párisban «Ezt eszelekedjétek az én emlékezetemre» című képével. Kitüntetéseként kapott Bécsben, Antwerpenben. Ezek mind kedvező kritikái az ő tehetségének.

Legnagyobb s az ambíció nagy határozottságával festett műve «Báthori Erzsébet». Terjedelmére nézve 6 méter széles és 4 méter magas; alakjai életnagyság.

A tárgyat a história szolgáltatja neki; de ez nem historiai mozzanat. Egy feltűnő női alak ragadta meg figyelmét a hagyományokból, a régi írásokból: egy kegyetlen asszonyé. Ennek lelki állapota, a pszichológiája érdekelte. Ezt kívánta megfesteni. A dráma, a regényírás előszeretettel foglalkozik most is, mint mindig, a nőkel; a festők, szobrászok szintén. De a főszerepeket mindig a nőknek adják, csak hogy nem Juditnak, Kleopatrának, Corneliának, az orleansi szűznek, Zrínyi Ilonának; a lányban, asszonyban nem a régi szerelmeket, anyákat, hitve-

donságok ezeken az új arczokon. A szentimentalizmus, az érzélgőség belopózik a reális világba, s míg a nyers igazság annyiszor lép elő durván és bántón, és még a bibliai és szent tárgyakban is a köznapis hűséget, igazságot erőszakolja magának, addig a női alakok egy nagy része víziók és spiritista jelenetekbe való mediumok.

Minden esetre hatással volt ez az irány Csők Istvánnak s e hatás alatt tűnt föl előtte Báthori Erzsébet rejtélyes alakja, mint egy beteges lelki lény.

Báthori Erzsébetről, Csejthe vára borzalmas asszonyáról két század óta beszél hagyomány, följegyzés. Ezek azt mondják róla, hogy végzetlenül kegyetlen volt és hiú, a ki fiatal lányok vérért vette, hogy azok vérében fürödve tartassa fenn saját fiatalágát és szépségét. A megbízható iratok, melyek pöréről szólnak, másképp adják elő az ő kegyetlenségeit, s nem hiúságával magyarázzák azokat.

Báthori Erzsébet a Nádasdy Ferenc királyi főlovászmester felesége volt. Már férje életében is sok kegyetlenséget követett el eselédjeim. Ha szolgáló leánya öltözködés közben a gombostűvel megszurta urnójét, büntetésül tele szur-

Az a jelenet, melyet Csők is lefestett, le van írva a törvénytörési aktaiban, s megerősítve Báthori Erzsébet vallomásával. Egyszer télvíz idején 5—6 lányt kinzott, mikor látogatója érkezett. A szörnyeteg asszony a fiatal lányokat hirtelen bezárta egy toronyba, úgy a mint voltak, ruhátlanul. Megtiltotta, nehogy enni adjanak nekik, vagy valami meleg ruhát. Négy nap mulva került a sor ismét a lányokra, akkor folytatta a kinzásokat. Ezt maga a törvénytörés előtt így mondta el: «Az tölre kivetvén őket, addig öntöztette őket a vérrasszonyokkal, míg úgy fagyott meg minden lány.» Ezt a jelenetet látjuk Csők nagy festményén.

A nádorhoz, királyhoz egyre érkeztek a panaszkok a kegyetlen asszonyról; csak hogy annak hatalmas pártfogói voltak. Végre is kiadták ellene az elfogatási rendeletet, s maga Thurzó nádor ment el Csejthe várába, elfogni azt az asszonyt. Akkor is két fiatal lányt találtak végvonaglásban, egyet pedig halva. Báthori Erzsébet póré 1610-ben folyt le. Hatalmas rokonsága megmentette a hóhér kezétől; Csejthebe való örök elzárásra ítélték. Három vén asszonyt, kik Báthori Erzsébet mellett a főhóhérok voltak,

kerékbe törtek; Ficzko inst lefejezték. Báthori Erzsébet még csak négy évet élt a fogságban. Azt mondják méregtől múlt ki.

Báthori Erzsébet várában a mézszárlásnak éppen olyan arénája volt, mint Rómában a keresztények lemészárlására. Az úrnő gyönyörűségét találta a hosszú kínzásban, a gyönge lányok testének vonalágában, a patakzó és aludt vérben, a halálhőrgében. Örült e elméjében, vagy vérszomjazás, mint a tigris és Nero; vagy beszámíthatatlan beteg, exaltálva, szétronsolt idegzetel? Talán a hisztéria egy nemében szenvedett, a melynek lényegét, nyilvánulását, a lélekre és elhatározásra való befolyását most kutatja és igyekszik fölvilágosítani az orvosi tudomány.

Csók István egy beteg asszonyt, egy lelki beteg asszonyt festett, a ki a hóval fedett udvarra szőnyegét tétet, arra állítja föl puha karos székét; maga felöltözik jó meleg ruhába, úgy ül bele a székébe, úgy gyönyörködik az iszonyatos kínzásban, melyet előtte hajtának végre. Egy örült asszony ez! Ezt festette rá Csók István Báthori Erzsébet arcára, nem közönséges jellemző erővel. Rajta van a kéjes gyönyör és az örült vadsga.

Őt lány van áldozattal dobva a hyena-betegségű asszony lába elé, a mely hóba. Dézsákból öntözik őket, hogy fokozott kínok közt veszzenek el, a tél dermesztő hidegében, a jéggé fagyott víz páncezéljában. Kettő már meghalt. Egy szép, fiatal lány, a kintől eltorzultan emeli föl fejét, hogy kegyelmet esedkeljen. Egy másiknak is van még ereje felülni. Ez az egész iordul tekintetével. Egy dézsa vizet zúdít rá dühösen egy boszorkány képi asszony. Az őtől áldozatot épen most vezetik elő a kegyetlen vén asszonyok, hogy Báthori Erzsébet lábái előtt fagyjon meg. A hatalmas urnó udvari népsege retentő közönnnyel, ördögi fásultsággal nézi a borzalmakat. Megszokták már; ők magok is hóherók. Némi részvét és megilletődés csak egy alakon látszik, ki a háttérben áll komoran, lehajtott fővel. A kegyetlenség marziona alakja a két férfi, kik a lépcsőn ülnek egymás mellett, míg mögöttük egy ember vízzel meríti tele a dézsát. A vadsga, az emberi érzés nélküliség személyesítője minden alak, a kik közt virtuozitással festett Báthori Erzsébetét. A művész sajátosság zord erőt mutat be e nagy festményen, melyen a szenvedés és kegyetlenség realismusa uralkodik. A drámai és történelmi előadás hathatós stíljét és hévét, az egyénítés és jellemzés adományát el kell ismerni benne azoknak is, kik a zord hatásra valami nyihitást kívántak volna.

A KIRÁLY KIS-CZELLBEN.

Hadseregünk vezérkara már másodízben szemelte ki Vasmege területét hadgyakorlatok tartására és pedig ezúttal a 1360 lakosú Kis-Czell mezővárosát választotta ki főhadiszállásul, hol az ott székelő pannonhalti beneczesek dömölki apátságához tartozó tágas épületben szállt meg a király kíséretével együtt. A régi egyemeletes apátsági épületet az alkalommal egészen átalakították. A királyi vendéget fogadó dömölki apát, Hollósy Jusztinián saját tágas lakosztályát rendeztette be fedelmi fényvel, melynek falait pompás régi olajfestmények díszítették. A király lakosztálya három szobából állt, u. m. háló-, dolgozó- és fogadó-teremből. A földszinten volt a cercele-terem berendezve, míg az udvaron Albrecht főherceg egykori híres custozai sátra volt felállítva, hol a tisztán katonai jellegű udvari ebédeket tartották, a melyekre a főtiszteken kívül csupán Fehér Ipoly főpát, Hollósy Jusztinián apát és Reiszig Éde főispán volt hivatalos.

Képünk ezt az ősrégi dömölki apátságot ábrázolja; vele szemközti van templom. A dömölki apátságot a nép ajkain is forgó hagyomány szerint vak Béla király alapította. Az első hiteles adat az apátságról az 1252. év-ből ered. Az ekkor kelt és Pannonhalmon őrzött okirat szerint az akkori Jakab apát Komondon mintegy 700 holdra menő földterületet szerzett vissza. Sokféle viszontagság után a törökök, midőn 1532. évben Páparól Dömölköt át Közégek ostromlására vonták, az apátsági épületeket felédték. Az apátságot ismét helyre állította Koptik Oddó apát, ki a jelenlegi temp-

lomot 1745. évben végezte be. Azt az épületet, melyben most I. Ferenc József király 24 óráig szállást, Vajda Samu apátsági jószágkormányzó emeltette 1764-ben.

A KIRÁLY ZENTÁN.

Az összpontosított lovasság egyik nagy gyakorlatának megtartására a hadsereg vezérkara ez idén az 1897. szeptember 11-iki világtörténelmi nevezetességű zentai csatát választotta, hol Eugen savoyai herceg oly nagy győzelmet aratott II. Musztafa szultán csapatai felett. Ez a híres csata, a hol most folyón való átkelési gyakorlatok történet, alig egy fél-óránnyira fekszik Zenta városától.

Zenta egészen véve olyan, mint a többi nagyobb alföldi városok. Háza szétszórtan fekszenek, nagy udvarokkal ellátva. A főbb utcákat most a királylógatás alkalmából mintegy 350 ezer forint költséggel kikövezték, villamos világítással látták el, sőt néhány utca aszfaltját is kapott, úgy, hogy még néhány náfődeles háznak is jutott aszfaltos járda. A királynak az Eugen hercegről nevezett városi nagy vendégfogadót rendezték be szállásul, teljes diszszel.

A király ablakai a főtéren néztek, hol alig húsz lépésnyire a szállótól az ősrégi Szentháromság-szobor áll, valami közönséges kőfaragó munkája, de reggelenkint csoportosan zarándokol eléje a vallásos zentai nép. Történelmi nevezetessége is van a szobornak: 1849-ben a szerb lázadók a lemészárolt magyar lakosok koponyáit mind ide hordták, úgy hogy az egész párkányzat tele volt levágot emberfejekkel.

Ma már jó egyetértésben él itt együtt magyar és szerb. Ennek a békés egyetértésnek buzgó előmozdítója a szerb plebános, Nikolic is, kinek a házában ott díszelge a magyar nemesi ezimer.

A város a király látogatása alkalmával egészen megtelt idegenekkel, igen tetemesen megsaporitva a király látogatását nagy lelkesedéssel fogadó helybeli lakosság szamáit.

Igen érdekesek, sőt maguk nemében páratlanok voltak itt a Tiszán végzett átkelési gyakorlatok, melyek a király jelenlétében reggeli 7 órakor kezdődtek s délutáni 2 óráig tartottak a legteljesebb rendben és sikerrel.

A gyakorlatok végzetével a király délután 6 óra terítékű udvari ebédet adott, majd 5 órakor a város nevezetességeinek megtekintésére indult; megemlékezett a magyar műkertészek és kertgazdák Szegeden székelő országos szövetkezetének virág- és terménykiállítását is. Aztán esti 8 órakor a Tisza partján rendezett nagy tűzijátékot nézte meg lakása erkélyéről. Ennek befejezése után az indóházhoz hajtottak s 9 órakor az udvari vonaton Kolozsvárra utazott el.

Első képünk a zentai városházát ábrázolja, hol a nagy vezérkar helyiségei voltak berendezve. Ott volt fölállítva a fő őrség, melynek legénységét a 23-ik zombori gyalogezred adta, a mely együtt az Eugen vendéglő diszorségét is szolgáltatta. Második képünk a híres Eugen-félszigetet ábrázolja a történelmi nevezetességű 68 jegenyefával, a hol a csata lefolyt. Harmadik képünk az e szigeten most fölállított Eugen emlékszobrot, mely két magas, s tetején egy régi lovagkorbeli pánczélsisak látható. Negyedik képünkön a Szentháromság-szobor látható, melyről fentebb megemlékeztünk. Ötödik képünk az Eugen herceg szállótól tünteti föl, hol a király szállva volt. *Markó Miklós.*

AZ ERDÉLYI HADGYAKORLATOK.

Bánffy-Hunyad, 1895. szept. 26.

A Bánffy-Hunyad vidékén a legfelsőbb hadúr jelenlétében folyó hó 24-é megkezdődött hadgyakorlatok Galgóczi altábornagy és báró Waldstaeten tábornagynak vezénylete alatt a 7-ik és 12-ik hadtest csapatjai vettek részt.

A mozgósítás esetére előre megállapított hadrend (ordre de bataille) szerint ezen két hadtest keretébe a megfelelő honvéd-hadosztályok és dandárok is be vannak osztva, miért is a csapatok létszámán kívül minden egyéb intézkedés a teljes hadi készség képét mutatja. A gyakorlat főcélja leginkább a hadászati is fontos terepenki tüzetes tanulmányozása, a

mennyiben kétséget nem szenved, hogy háború esetére Erdélyt — a monarchia kapuját — kellene az ellenségétől menten tartani. Így tehát nagyon kívánatos, hogy a terep minden sajátosságait kivezék a vezérkar, hanem a három feje-vernem csapatbiztjai is jól ismerjék. Valamint a német sereg gyakorlatai újabbban Stettin körül, vagyis ott tartattak, hol egy ellenséges sereg betörése első sorban várható, az orosz fővezénylet pedig kizárólag Lengyelországot tekintti egy jövő háború színhelyének: úgy az osztrák-magyar vezérkar is nagyon helyesen Erdélyt tartja szem előtt.

A gyakorlat azon föltevés alapján történt, hogy a 7-ik hadtest az ellenségét (a 12-ik hadtestet), melynek egyes részei az Alsó-Aranyos vidéken, főereje pedig Kolozsvárnál állnak, innen éjszaka felé szorítsa vissza. Ez a támadás, valamint a Nagy-Várad felé előre nyomuló csapatok visszaverése képezi a 12-ik hadtest feladatát. A hadművelet alatt szükségessé vált intézkedéseket az illető felek vezérei minden előleges megállapodás nélkül a helyszínén teszik meg.

Szeptember 24-én az előtte való napon megindult 7-ik hadtest elővédjeül szolgáló két hadosztály a 12-ik hadtest egyik hadosztályára akadván, ezt Kolozsvár felé szoritotta vissza, s habár e hadosztály parancsnoka csapatjait, különösen pedig gyalogságát a terep kedvezésének felhasználásával nagyon ügyesen vezette, az a körülmény, hogy az ellenfél ágyúit a Kerekbük magaslataira felvihette, a honnan a gyalogság tömegeit erős tüzelésével azonnal zavarba ejtette, — szükségessé tette a visszavonulást. Déléltől 11 órakor mindkét fél részére Sárvasár lőn határvonalul kijelölve, s a csapatok pihenőt tartottak.

Szeptember 25-én reggel 7 órakor a király katonai kíséretével a Sárvasár melletti Csipkéshegyen jelent meg, hogy a bekövetkező harc mozzanatait megfigyelhesse. Waldstaeten tábornagynak utasítása szerint a 7-ik hadtest általános támadásba ment át, míg a 12-ik hadtest a birtokában levő magaslatok védelmére szorított.

Három teljes hadosztály ugyancsak három hadosztály ellen óráig harcolt. A hegyes-völgyes terep nagyon megnehezítette a támadók feladatát. A honvéd gyalogság mesés gyorsaságú ázott lövész-árkokban sokáig kétségessé tette a támadás sikerét; ámde az ellenfél mindjárt a harc kezdetén lovasságával ügyesen eljárt a balszárny megkerülését. Galgóczi altábornagy tartalékjait nagyon helyesen a Dolni-rotundon tartotta kéznél, s ha ekkor a 7-ik hadtest felvonulását be nem várva előtört volna, a harc valószínűleg másként végződött. Három tüzérezred ágyúinak csak a visszavonulás főződése jutott feladatul.

Ezen alkalommal tünt fel a régi és a füst nélküli puskaporral való harc közti különbség. Ugyanis a régi puskapor füstje nemcsak a harcoló felek állását takarta el, hanem a tábori jelző osztlal működését is lehetetlenné tette. Míg a tüzérségi harc megkezdése előtt a tábori jelzők jelentéseiket minden fenakadás nélkül megtehették: a füstfelhők utóbb az egész vidéket teljesen eltakarták. A vezérek nem láthatták, mi történik a völgyben, és a döntőköt csak akkor folytathatták megfigyeléseiket, mikor a légvonat a füstfelhőket időnként megszakította. Mindez nagyon is komoly gondra ad alkalmat. Ugyanis mi történne, ha háború esetén a füst nélküli puskapor felmondaná a szolgálatot és épen akkor kellene a régi töltényekhez nyúlni, mikor érdekünkben állna, hogy az ellenfél helyzetét tisztán megláthassuk!

A király a nap sikerét a 7-ik hadtestnek ítélte oda; egyebekben mindkét hadtest számára bizonyos körülmények közt beálló utasítások adtak ki. Délután 1 órakor ő felsége a nyugoti félnek a Hágóhegyen felállított összes csapatjait, ezek közt a lovasság tömör oszlopaikat is megemlékezett, sebes ügésben főhadiszállására tért vissza.

Szeptember 26-án reggel 7 órakor br. Waldstaeten tábornagynak — a nyugati fél parancsnoka — ellenfelét a Remetehegy-Dinnyedomb-dámospataki vonalon két gyalog hadosztálylyal (ezek közt a 23-ik honvéd gyaloghadosztályt) megtámadta, tartalékul Zentelkénél a 34-ik gyaloghadosztályt állította fel, lovas-

ság t pedig arra használat, hogy mozdulatait az ellenfél előtt eltakarja, mi 10 óráig csakugyan sikerült a midőn aztán az ellenfél előre nyomuló gyalogsága elől a huzárságnak az Agyas-tetőre kellett visszavonulnia.

Ezek ellenében Galgóczi altábornagy azon volt, hogy gyalogságával és tüzérségével a 7-ik hadtest állódását megkerülve a Dedehegyen foglalhasson állást. Ezen rendkívül fárasztó művelet sikere nagy részben a huzárság leleményességének köszönhető, melynek felderítő őrhátra az azt jelentették, hogy az ellenség az Agyas-tető déli vonalat odahagyta. A harc csak későn kezdődött. Ő Felsőge kisértevel az Agyas-tetőről figyelte meg a keleti fél csapatainak felvonulását s midőn még 1 óra 50 perczkor még egyetlen egy gyalogkatonát sem lehetett látni, a király a 704 méter magas Térköz csúcsra lovagolt, honnan jó távesőveken a Nagyhegy és Mészmalhög között elvonuló gyalogságot tisztán kivethette. A felvonulás egy álló óráig tartott. 11 óra 15 perczkor, a keleti fél gyalogsága és tüzérsége egyszerre kezdtek meg a tüzelést, melyet a nyugoti fél gyalogsága az Agyas-tető lejtőiről viszonzozott, de már tüzérségét nem vonhatta a harcba, mivel így hogy első ágyúi a magaslaton megjelentek, Waldstaeten tábornagynak egész tartalékját és a rendelkezésére álló összes gyalogságot — 58 zászlóalját — mintegy várazsütésre előre vezette. Ennél nagyobb tömegekkel való támadás hadi gyakorlatok alkalmával még sehol sem fordult elő.

A most megindult gyalogsági tüzelés iszonyú zajában a harc befejezését jelző kürtök hangját sokáig nem lehetett hallani. A döntőköt délutáni 1 órakor még nem jutottak véleges megállapodásra, midőn ő felsége a tábornokokat és ezek vezérkarát magához parancsolván, előttük legmagas megelégedését a csapatok tartása, valamint a befejezett nagyszerű gyakorlat lefolyása felett kifejezte.

Előfizetési főlhívás.

A „Vasárnapi Ujság”, a legrégebb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, 1895. évi januártól kezdve hetenként egy főllyel bővíti, „A Vasárnapi Ujság regénytára” című állandó szépirodalmi melléklettel jelenik meg, mely, mint a főlal, szintén művészi képekkel van díszítve.

A „Vasárnapi Ujság” társalapja, a most már 41-iki évfolyamában lévő „Politikai Ujdonságok”, előfizetői e nagy terjedelmű hetilap mellett a „Magyar Gazda” című gazdasági és kertészeti képes lapot ingyen kapják, s ezen felül rendkívül meglektelekkel is bővíti lesz a lapnak hetenként másfél s minden második héten két nagy ívre terjedő tartalma.

A „Politikai Ujdonságok” újabbban mint képes ujság jelenik meg, s minden száma a napi eseményekre vonatkozó több képet közöl.

Előfizetési árak évnegyedre:

A „Vasárnapi Ujság”	2 frt — kr.
A „Vasárnapi Ujság”, a „Világ-krónika”-val együtt	2 frt 40
A „Vasárnapi Ujság”, és a „Politikai Ujdonságok”	3 frt —
A „Vasárnapi Ujság”, és a „Politikai Ujdonságok”, a „Világkrónika”-val együtt	3 frt 40 kr.

Az előfizetések a „Vasárnapi Ujság”, és „Politikai Ujdonságok”, kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A „Bácsy Jakab” című történelmi regényből, melyet a „Vasárnapi Ujság” regénytára most közöl, a folyó szeptember hó végeig megjelenő részeket külön lenyomatban megkijelöljük október elején belépő új előfizetőinknek, hogy az érdekes regénynek egészen birtokában lehessenek. E regény, mely egyik első rendű és legmagyarosabb előadású történelmi műve, s tárgya a régi magyar hajdu-életből és a török

világból van merítve, Tury Gyula és Dörre Tivadár művészi kivitelű rajzaival jelenik meg lapunkban. — E történelmi regény mellett egy érdekes orosz regény közlését kezdjük meg, mely a Kaukázusban játszódik, címe „Puszlaság”, írója Gnyevics P. jeles újabb orosz elbeszélő. Az eredeti, dúsban illusztrált regényt gr. Zichy Jenő hozta magával közlelbi kaukázusi utazásából s volt szíves kérésünkre lapunk részére átengedni. Az orosz-eredetű Ambrozovics Dezső fordította magyarra.

Roskovics képe az erdélyi unióról. A kor-mány tudvalevőleg 200.000 frtot fordít a milleniumi kiállítás alatt festményekre és szoborművekre. Ezek az építendő szépművészeti muzeumban helyzetnek el. Wlassics közoktatásiügyi miniszter tudva, hogy nagyobb, főleg történelmi festmények készítése gondos és hosszabb időbe kerül tanulmányt kíván, egy intézkedett, hogy a művészek állami előlegekben részesülhessenek, ha vázlatokat küldenek be s az országos képzőművészeti tanács a bemutatott vázlat alapján az előleg megadását javasolja. Körülbelül 30 vázlat érkezett, s ezek fölött az első szemlélet é hó 24-ikén tartotta meg a képzőművészeti tanács. Ekkor azonban csak egy vázlat fölött döntött, egyértelmű lévén mindenkinek véleménye Roskovics Ignác jeles művészünk vázlatáról. Az 1848-iki erdélyi unió lélek ez, az erdélyi rendek május 30-iki ülésének lélekemző jelene, mikor kimondták az egyesülést Magyarországgal. A kép fő alakja a vak Wesselényi, a mint a lelkesült főrendek közt föllálla, mintegy megéri a nemzeti lobogó kibontását, melyet pesti ifjak vittek le Kolozsvárra magokkal, mint Pest város ajándékát. A kép élettelen és fényes szintű vázlat, mind a felfogás osztatlan tetszést talált a bírálóknl és Szmracsányi miniszteri osztálytanácsos azonnal intézkedett, hogy a vázlatot a közoktatásiügyi miniszter is megláthassa, mint annak is bizonyítékát, mennyire méltó volt ily módon könnyíteni meg a művészeknek a nagyobb alkotásokat. Roskovicsnak a tanács 5000 frt előleget szavazott meg. A kép 7 méter hosszú és 4 méter magas lesz. A többi vázlatok fölött a jövő kedden döntenek.

A magyar királyi anyakönyvvezető, tájékoztató az állami anyakönyvvezetők számára; szerkesztette dr. Kovács Dénes. Az alkalmos szerző könyv utbaigazítást nyújt az állami anyakönyvvezetőknek összes teendőikre. Az egyházpolitikai alaptörvényekben kívül meg vannak benne a belügyminiszteri és igazságügyminiszteri rendeletek kivonatban. Ezenkívül beszéd-minták vannak benne az anyakönyvvezetők számára, a kik esketéséknél aligha kerülhetik el, hogy beszédet ne mondjanak. Végül a könyv közli Magyarország összes anyakönyvvezetőinek névsorát és lakóhelyét. A polgári házasság életbelépésének küszöbén azokat van hivata tenni e kézikönyv úgy az anyakönyvvezetőknek, mint a nagy közönségnek, mely kellő tájékozást lelhet benne minden előforduló kérdésben. A könyv, mely 11 ív terjedelemben, czimlapján az első polgári házasságot feltüntető rajzzal Lampel R. (Wodianer F. és fia) udv. könyvkereskedő kiadásában jelent meg s ára 1 forint 50 krajczár.

Új napilap Kolozsvárt. Dr. Szász Károly országos képviselő és dr. Deák Albert ügyvéd szerkesztése alatt Kolozsvárt „Erdélyi Napló” cím alatt új napilap indul meg októbertől kezdve. A lap, főként az erdélyi részek érdekeit kívánja szolgálni, és pártoktól független, a tiszta szabadelvűségnek lesz egyik zászlóvivője. Gáman F. örökös adja ki, s előfizetési ára egy évre 8 frt, vidékre 9 frt.

Nemzeti színház. Szept. 20-ikán került színre Sudermann Hermannak, a németek fölkapott írójának „A pillangócsata” című 4 felvonásos színműve, melyet Márkus Miksa fordított magyarra. Jeles író műve, elnyujtva, elhibázva, élére állított drámai jelenségekkel, túlsókkal. Aztán speciális berlini íze is van, a közönség pedig szívesen fogadja a párisi dolgokat nemzetközi értékben, de a berlinieket nem. A nemzeti színházban első bemutatója tehát nem járt diadallal.

A Hargenthaim-családdal ismerkedünk meg, melynek történetét és három lány szívet viszonnyait novellaszerű elbeszélésekből tudjuk meg. Mert e darab egymásba szőtt mesésalakból alakul, s az események rugói a színlalalon kívül működ-

nek. Hargenthaim előkelő állami tisztviselő özevegye, és nagy feladat megélni három leányával. A leányok szépek, számtalan lehet tehát, hogy gazdag férjet kapnak. A legnagyobbik, Elza, férjhez menetele azonban boldogtalan volt, már övegye is; Laura pedig dolgotlan, neki csak gróf kell. A harmadik ér legtöbbit, Rózika, a ki eleven, eszes, művészi tehetség, szépen rajzol és legyezőkre pillangócsatákat fest. Innen a darab címe, meg onnan, hogy a három lány is mint a pillangó száll, röpköd és csatázik. Rózika festett legyezői csinos jövedelmet nyujtanak a családnak, egyszersmind megteremtik a színmű alapját. Elza, az övegye, szokta elvinni a legyezőket Winkelman kereskedőhöz, a ki vén, közsívi ember. Fia, Max, egy jámbor fiatal ember, beleszeret Elzába. A durva Winkelman nem bírja, hadd vegye feleségül, külön feleséget vagy sem kap. Csakhogy Elzának már bizalmas ismeretsége van a Winkelman-cég utazó úgnyökével, Keszler Rikárdal. Ezt a viszonyt Rózika is tudja s leveleit is közvetíti a szerelmesek közt. Elza azonban jegyese lesz Maxnak, a ki hogy olyan szögletes és szomorú fiatal ember, annak hosszú története van. A fiatal övegye, Elza szívét azonban ez a történet nem tölti be, Keszler mégis különb. Egy este, mikor csak ő és Rózika van otthon, megengedi, hogy Keszler feljöjjön a lakásába. Következik egy nyers jelenet. Rózikának pezsgőt adnak, a mitől elalszik, azzal a kínzó tudattal, hogy néne meg fogja eslni a fölegényét, Maxot, a ki ő szeret. Épen kopogtat Max, az udvarló elsiet. Max azonban az álmából fölriasztott leánytól megtud mindent. Aztán hirtelen bontakozik ki minden drámai zavarból. Max és Rózika szeretik egymást. A durva apa egyszerre megszelídül, megengedi, hogy egymáséi legyenek, sőt kereskedelmi utazójának, Keszlernek fölajánlja, hogy üzletásra legyen. Ez azonban lelkiismereti furdalásból nem fogadja el, a mi a javulás jele, s talán el is veszi Elzát, Laura is meglehet, hogy megkapja emlegetett gróf udvarlóját. Ezt csak sejtjük, mert a színmű csak Max és Rózika szívbéli ügyét intézi el. Egyes jeleteivel hatott a darab, de az egészen nincs drámai élet. Az előadás a javából való. *Csillag Teréz (Rózika), Ujházy (Winkelman), Lányos Ilka (Elza), Nádai (Keszler), Iványi (Max), Zilahi és Fenyvesi a közreműködők.*

A népszínháznak szept. 21-ikén volt bemutatás.

előadása. Strauss Jánosnak, a bécsi waltz-királynak s anyai dallamos operett szerzőjének „Jakuba” című operettje került előadásra, melyet a télen adtak Bécsben, mikor Strauss jubileumát ünnepele. A szöveget Davis Gusztáv és Kalbeck Miksa írták. A zene csinos, mint minden, a mit Strauss ír, de a jubilaris ötven év sulya nehezédké. A lianyatlást fölismerni benne.

Valahol horvát földön játszik a történet, a hol almaszedéskor meglik a jakubát, az alma-ünnepet s ilyenkor választják ki egymást a szerelmesek. Itt két elszegényedett falusi nemes, Gradinač Mirkó és Vasil jut gazdag menyasszonyhoz, körülbelül olyanformán mint a „Richmond leányvásár”-ban, de nem mulatságosan. A közönség a szereplők közül legjobban fogadta Komáromi Maristák. Ezúttal lépett föl a színház új tenoristája, *Kenedi Kálmán* is, kinek erős hangja volt, melyet nem is mérsékelt.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Kisfaludy-társaság szept. 25-ikén ült össze ismét a nyári szünet után. A hallgatóság el sem fért a teremben, oly nagy számmal jelent meg. Gyulai Pál elnökölt. Beöthy Zoltó titkár jelentette, hogy a bojári gróf Vigyázó-alapítványt a család 4000 forintra gyarapította. Ez összeg kamatait évenként történeti elbeszélésekre tükik ki. Erdélyi Jánosnak, a társaság néhai jeles tagjának olajfestésű arcképét ajánlja fel a társaságnak az elhunyt fia Erdélyi Pál, a ki egyntal édesanyja emlékeztére 100 frt alapítványt tett.

Jakab Ödön kezdte meg a felolvasások sorát; székfoglaló gyanánt több költeményt olvasott fel, melyek közül különösen „A fúr”, a „Furca álom”, a „Tátra” és „A régi templom” címűek tetszettek. Gyulai Pál elnök aztán átnyújtotta neki a Kisfaludy-társaság tagsági oklevelét. Jakab Ödön szép szavakban mondott köszönetet. — Beöthy Zoltó érdekes irodalomtörténeti adatokat ismertett meg. Bacsányi János levéltárvezetőjéről címen bemutatott néhányat azokból a levelekből, melyeket a bécsi császári belügyminisztérium levéltárában talált meg nem rég Thallóczy Lajos kormánytanácsos.

Vértessy Arnold „A pók” című vídám elbeszélést olvasott föl. — Beöthy Zoltó olvasta föl gr. Zichy Géza egy elegikus hangú költeményét: „Már a fecskék gyülekeznek”. Leírja a madarak utrakelését s aztán az egyik fecskének hozzá intézett szavait közli:

«Csak nem tudnál átrepülni
Sorsodon, e tenger bűn,
Leesnél egy hideg sirra
Szárnyszegetten, szomorún.»

Korán elhunyt neje sírját érte. A költemény szomorú hatását fokozta, mert a hallgatóság épen az ülés alatt értesült, hogy gr. Zichynek ismét új halottja van, kis fia. — Végül Gyulai Pál ült a felolvasó asztalhoz s felolvasta meleghangú költeményét, a «Vigasztaló» címűt, melyben az öreg kort énekl meg.

Nem örülsz-e? Immár nem bán
Hiú vágy és küzdelem,
Szenvedély örvénybe nem ránt,
Nem kinez a szerelem!
Meggzúnt a sok össze-vissza,
Szíved nyugodt, elméd tiszta.
S vidáman megálhadtod
Őszi fényű szép napod.

Elkes tapsok jutalmazták a költőt, s ezzel az ülés véget is ért.

MI UJSÁG?

Mai számunk utolsó a jelen félévben s a kiadói hivatal a t. előfizetőket megrendeléseik

A DÖMÖLKI APÁTSÁG ÉPÜLETE (A KIRÁLYI LAKÁSA) ÉS AZ APÁTSÁGI TEMPLOM KIS-CZELLÉBEN.

mielőbbi megújítására kéri föl, nehogy a lapok küldésében fennakadás álljon be.

A király Bánffy-Hunyadon. Ő felsége szept. 26-án este távozott el Bánffy-Hunyadról. Ezen a napon értek véget a nagy hadgyakorlatok, melyek szept. 23-iktól kezdve négy napig a király szemei előtt folytak le. Ő felsége minden reggel korán kelt s elvégezve a sürgős állami ügyeket, reggel 7—8 órákor már a gyakorlatokra lovagolt. Olykor nyolc órát is töltött nyeregben a furaadás minden látható jele nélkül. Ő felségének nemcsak kitűnő egészsége keltezt általános örömet, hanem derült jókedve is. Környezetében sokakkal folytatott élénk beszélgetést; számosakat megszólított. Az ebédek alatt pedig derült hangulat uralkodott mindig, s az ebéd végén a király szivarját szívta, hosszabb ideig együtt tartotta még a társaságot. Az ebédekhez az ugynevezett custozzai sátorban terítették, mely néhai Albrecht főherceg tulajdona volt. A király alkonyatokor vagy este felé tért szállására, Barcsay Domokos házába. A király figyelmességét eléggé jellemzi, hogy Bánffy-Hunyadra érkeztek azonnal látogatást tett háziga dájánál Barcsay Domokosnál és nejenél.

B. Bánffy miniszterelnök már szept. 24-én elutazott Bánffy-Hunyadról, az országgyűlés megnyitására. Perczel belügyminiszter még egy nappal előbb távozott. B. Fejérváry és b. Jósika miniszterek a király mellett maradtak.

E hó 26-ikán a hadgyakorlatok déli 1 órákor értek véget Zentelke mellett. A király maga köré gyűjtötte a tábornokokat, főtiszteket és megelégedését fejezte ki, aztán visszatért B.-Hunyadra, hol nagy udvari ebéd volt, melyre a külföldi katonai attasék, s a tisztviselők szintén meghívtak. Ő felsége ezúttal is derült, jókedvű volt. Ebéd után megnézte még az 50 és 82-ik gyalogezred elvonulását; aztán a hatóságok fejei búcsúszelvényre jelentek meg Ő felsége előtt. Este 6 órákor utazott el a király a lakosság lelkes éljenzése közt, Nagy-Váradon az indóházban is nagy közönség várt, s a király kétszer is megjelent a vasuti kocsi nyitott ablakában meg fogadja a hódolat őszinte nyilvánulását. A király egyenesen Bécsbe utazott.

A királynak mind kolozsvári, mind bánffy-hunyadi időzéséről a «Dunky fivérek» jónévű kolozsvári cég számos fénykép-felvételt tett, melyekről többeket már mai lapunkban közlünk.

A királyi udvar Gödöllőn. A király és a királyné október 2-án érkeznek Gödöllőre, a hol hosszabb ideig maradnak. A szász király szeptember 30-án érkezik Bécsbe, onnan Mürzstegre megy hajtóvadászatra a királyi palotával s október 2-án is Gödöllőre jön.

A király Zágrábban. A király a jövő hó közepén három napot fog Zágrábban tölteni, s leteszi a

Az országgyűlés szept. 26-ikán ült össze ismét, a téli ülészakra. Mind a két ház ülése azzal nyílt meg, hogy az elnökök a legmélyebb részvétellel emlékeztek a József főherceg családját ért nagy csapásra. A képviselőházban Szilágyi Dezső elnök adott ennek kifejezést, s a függetlenségi pártból Ugron Gábor hangoztatta az érzelmei és tisztelet szavait; a főrendiházban pedig gr. Károlyi Tibor alelnök tolmácsolta a részvételt.

A képviselőházban az elnökségnek sok jelenteni valója volt, kérvények hosszú sorozata, új képviselők bejelentése. Ugron Gábor felszólalt, mikor az elnök felsorolta azokat az interpellációkat, melyekre a miniszterek még nem válaszoltak. Ilyen volt az, mely arra vonatkozott, hogy a miniszterelnöki palota számára lefestendő miniszterelnökök közül mért hiányzik az 1848-iki alkotmányos miniszterelnök, gr. Batthyány Lajos. B. Bánffy Dezső miniszterelnök a felszólalásra megjegyezte, hogy gr. Batthyány arcképe már ott függ a miniszterelnöki palotában kellő díszben. A miniszterelnök indítványára aztán elhatározta a ház, hogy a legközelebbi ülést szept. 30-ikán tartja. Akkor terjeszti elő a pénzügyminiszter az 1896-iki költségvetést; a bizottságok pedig jelentést tesznek a főrendiháznak a vallás szabad gyakorlásáról és a zsidók recepeziójáról szóló törvényjavaslatokra vo-

AZ EUGEN-EMLEK ZENTÁN.

nemzeti színház, az új középiskolák és a zeneegyesület zárkózik. Ő felsége október 14-én reggel, a magyar miniszterelnök kíséretében, az ország határáról pedig a bán kíséretében érkezik Zágrába. Október 16-ikán este utazik el Zágrából. A bevonuláskor 300 főből álló banderium fogja kísérni, melyben az egész horvát arisztokrácia részt vesz. Nagy tambura-hangverseny is terveznek 120 tamburással, mely ezútra a bán 1000 forintot engedélyezett.

József főherceg László főhercegről. Megemléztük már, hogy Theurewk István László főhercegről könyvet ír. Theurewk István tanácsért és adatokért József főherceggel fordult, a ki a következő levélben válaszolt a jelenleg Balaton-Kenesén időző írónak:

«Kedves Theurewk Uram! Szándékolt éleleírására felejtethetlen szeretett Lászlómról legjobban szerezhet adatokat Libits Adolf igazgatómtól. Himmel azezedestől, Dobner főhadnagytól az utóbbi időkből, az előbbiekből Holdházy püspöktől, Malatin bencés tanártól és Köppel plebánostól, a ki valahol Sopron- vagy Vas megyében van most.

A mi a végzetes vadászati szerencsétlenséget illeti, és a végórákat, ne tessék sietni, mert a hírlapokban mind hiányosan és elferdítve jelent meg, de ezeket összeállítjuk magunk a jelenvalókkal és ha készen lesz, megküldöm. Kíszenőről is egyenként bejelentendik a jelenvalókat mindazt, a mit észleltek. Isten Onnel! Maradok őszinte tisztelője
József főherceg.»

natkozó üzeneteiről. Nehány nap mulva az egyházi-politikai viták tehát felújulnak, remélhetőleg, most már utolszor a viszonytársaság törvényjavaslatokkal kapcsolatban. A főrendiházban bejelentették a grófia és báróva kinevezettek, kiket főrendi tagság illet.

A miniszterelnökök arcképcsarnoka. A mileniumi képzőművészeti kiállításra a király megrendelte az 1867 óta volt magyar miniszterelnökök arcképeit. Ezeket aztán a miniszterelnöki palotában helyezik el. A mesteriskola igazgatója, Benczur Gyula javaslatára e képek megfestésével a mesteriskola növendékeit bízták meg. Wekerle Sándor arcképeket Stetka, Szapary Gyuláét Ujváry, Szilágyi Papp Henrik, Lónyayét Ipoly Sándor, Tisza Kálmánét Knopp Imre, Bittóét Sponyik Kornél, Wenckheim Béláét Dudits Andor főnyak megfesteni.

Emléktáblák. Néhai Baross Gábor miniszter szülőházán, a trencsénmegyei Pruzsánán e hó 22-én avatták föl az emléktáblát. Az ünnepélyen vagy másfél száz vendég vett részt; a kereskedelmi miniszteriumot Csegegy Gyula miniszteri tanácsos, az államvasutakat Jorg felügyelő képviselte. Küldöttség képviselte Pozsony városát és a megyét, valamint a kereskedelmi és iparkamarát is. Szalasszky főispán megnyitó beszéde után a delegált a «Szózatot» énekelte el, mire Számokréti Emil, a kerület országgyűlési képviselője mondta el emlékbeszédét. Virág Béla alkalmi költeményt olvasott, Pápai András plebános tót beszédet mondott. — Haynald hibornok emlékére pedig a szécsényi ferenczrendi zárda templomát látták el márványtáblával, annak emlékére, hogy a néhai kalocsai érsek

1839-ben itt tartotta első miséjét. A család állíttatta az emléktáblát. Az emléktábla teteje a bibornoki czimer ércdomborművét tünteti fel, a tömör és díszes faragványu veres márványba illesztett két fekete márványtáblán pedig felírás olvasható. — Ő-Becsen szept. 23-ikán szintén emlékkö-leplezés volt. Szulik Józsefnek, a jeles papnak és ismert egyházi költőnek síremlékét avatták föl, nagy és előkelő közönség jelenlétében. Dr. Kisfaludy Béla egyetemi tanár, dr. Kiss János, dr. Hummer Nándor a Szent-István-társulat irodalmi osztályát, Léway Mihály pedig a budapesti katolikus kört képviselték. A környékből, sőt Kolozsvárról is érkeztek deputációk. Császka érsek, Bende püspök és Hege-düs, Baja város polgármestere, résztint levélben, részint táviratban emlékeztek meg Ő-Becse papjáról. A síremlék Stróbl Alajos készítette.

Mint ilyen elsőrendű bevásárlási forrást ajánlhatjuk Keresztály mintá-szongoratermeit Budapesten, Váci-kört 21. sz. alatt. (Ipar-udvar.)

HALÁLOZÁSOK.

SZENDREY IONÁZ, Szendrey Juliának, Petőfi Sándor nejeének édes atya, Gyulai Pálnak apósa, meghalt e hó 26-ikán Budapesten. Egy idős volt a százzal, 95 éves, de ez a patriarkhái agságs nem törte meg, sulyát nem érezte. Szerető családi kör vette körül, Gyulai Pál s unokái ezek családjával. Pedig sok csapás érte szívét: veje Petőfi eltűnt a csaták viharában; aztán két leányát siratta: Gyulai Pálnét, majd Petőfi özvegyét: Horvát Árpádnét; elvesztette több unokáját is. Az egész családból ma csak a következők vannak életben: veje, Gyulai

hűvösebb napok mutatkoztak. Nem betegeskedett, s halála napjának reggelén, mikor öltözködni kezdett, csak annyit mondott: «Mintha nem érezném magamat egészen jól.» Nehány pillanat múlva meghalt.

PÉCH ANTAL, a magyar tud. akadémia levelező tagja, nyug. miniszteri tanácsos és bányagazgató, Selmeczbánya volt országos képviselője, meghalt e hó 18-án, 74 éves korában Selmeczbányán. A bányászati ügyek jeles szakembere volt s a szakismereteket irodalmilag is terjesztette és művelte. Temetése nagy részvét közt ment végbe Selmeczbányán.

Románfalvi Fejérváry Miklós hazánkfiának 84 éves korában, Amerikában szept. 19-én történt halálát jelentik. Davenportban hunyt el, Észak-Amerikában, hová a szabadságharc után költözött Nagy földterületet bérelt ott Iowa államban s ezen a telepen ke-

Dunky fivérek fényképe után.

A KIRÁLY INDULÁSA A HADGYAKORLATRA BÁNFFY-HUNYADON.

Renner József fényképe után.

AZ EUGEN-SZÁLLODA, A KIRÁLYI LAKÁSA ZENTÁN, A HADGYAKORLATOK IDEJE ALATT.

Dunky fivérek fényképe után.

DIADALKAPU BÁNFFY-HUNYADON, A KIRÁLY BEVONULÁSÁKOR.

DIADALKAPU A KOLOSZVÁRI HID-UTCÁN, A KIRÁLY BEVONULÁSÁKOR.

Külföldi újságírók Budapesten. Október első napjaiban sok külföldi hírlapíró látogatta meg Budapestet, hogy a kiállítás igazgatóságának meghívására megnézzék a kiállítás eddigi munkáit. Eljönnek az összes bécsi napilapok, továbbá a külföldi nagy világlapok képviselői, körülbelül harminczan, kikhez a bécsi Concordia írói klub elnöksége is csatlakozik. Október elején este érkeznek vasuton s fogadásukról az Otthon írói kör gondoskodik, mely saját helyiségeiben esti 10 órákor fogadó estély rendezésére tette. Október 2-án nézik meg a kiállítási munkálatokat, másnap pedig az Al-Dunára utaznak a Vaskapu meglekintésére. Október 4-én visszatérőket Szegeden kiszállnak s csak aztán folytatják útjukat Budapestre.

—X Zongorákat és pianókat vásároljunk ott, a hol minden tekintetben megnyutató garanciát kapunk.

Pál, unokái: Gyulai Kálmán, Gyulai Aranka Hellebrant és Horváth Ilonka, azonkívül dédunokája, Horváth Tibor. Egykor a gr. Károlyi Lajos birtokainak jószágigazgatója volt. Mikor Petőfi megismerte Szendrey Juliát, akkor a család a szatmármegyei Erdődon lakott. Szendrey harmincz éve, hogy nyugalmába vonult s itt lakott visszavonultan Budapesten, Sándor-utcai házában. De alig lehetett nyilvános helyen látni. A nyarat mindig Leányfályn tölötte, ott kertészkedett, s gyönyörködött fáiban késő őszig. Ezt a nyarat szintén Leányfályn tölötte, hol Gyulai Pál is oly szívesen időz az árnyas fák alatt. Az öreg urháztartását unokájának, Gyulai Kálmánnak felesége, Szalay Irén urnó vezette. Szeretett, gyöngédség örködött felette, s derült öreg kort varázsolta számára. Csak néhány nappal ezelőtt tért vissza városi lakására, mikor

letkezett Davenport városa. Szerencsés vállalata nagy vagyont hozott neki, a melyet most egyetlen leánya Fejérváry Celestina örökölt. Az elhunyt jószívű s nemes gondolkodású ember volt, nagy vagyona révén egyik leghatásosabb gyámoltatója a magyar emigránsoknak. Jótékonyága kiterjedt egész hazáig, s nem volt olyan esztendő, a melyben néhány ezer forintot ne küldött volna Magyarországra a szegények részére.

LAHNER GYÖRGYÉNE, a vértanu tábornok özvegye, meghalt Milanó mellett. Mikor hős férjét Aradon kivégezték, Pestre jött és itt Csernovicsonál, az özvegyességében társának, Damjanicsnének édes anyjánál talált otthont. Később Makóra ment Náray Mihályhoz s ott maradt pár esztendőig. Maradása azonban itt sem volt, elköltözött Olaszországba s leányával Milanóban telepedett meg. Itt

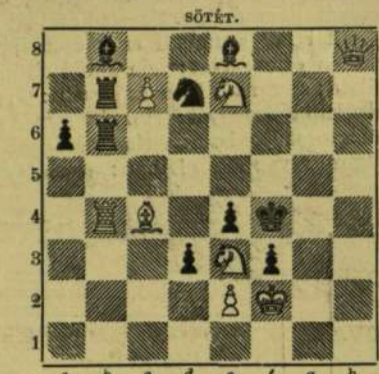
leánya férjhez ment az olasz Sardi Józsefhez, s most Sardi Lahner Alexandrina, férje és leányuk adta ki a gyászjelentést Lahner György özvegyének haláláról. Miláno mellett, Masnagóban halt meg az özvegy, s aug. 14-én temették el.

Elhunytak még a közelebbi napokban: PÉTERFFY DOMOKOS, kuriai bíró, a felső bíróság egyik legképzetesebb tagja, ki soká a kolozsvári törvényszéknél volt alkalmazva, melynek 1887-91-ben elnöke is volt, s azóta Budapesten a kir. táblánál és kuriánál működött, 49 éves korában. — FODOR ANTAL, földbirtokos, életének 84-ik évében Pécsen. Dr. Fodor József budapesti egyetemi tanár édesatyját, Antal Gyula budapesti egyetemi tanár és Lukács Adolf kolozsvári egyetemi tanár pedig apóskát gyászolják benne. — GR. ZICHY ALADÁR, gr. Zichy Géza hatodféléves fiacskája. A neje s előbb egy másik kis fia halálával mélyen sujtott gr. Zichy Géának nagy vigasza volt e fiacskájában, kit most szintén el kellett veszítenie. A kis halottat Seregélyesre szállították. — DR. LOVÁS LÁSZLÓ, fővárosi árvászeki jegyző, Budapesten. — GAJZÁGÓ KNUSRÓT, Abony város tanácsosa, 73 éves. — MÜNSTER KÁROLY fővárosi nyomdatulajdonos, hosszú szenvedés után Budapesten. — SEGESVÁRY LÁSZLÓ földbirtokos, az alsó-dabasi református egyház főgondnoka, takarékpénztári igazgató, 58 éves korában, Alsó-Dabason. — SZALMÁSSY GERGELY, nyug. gimnáziumi tanár, 77 éves, Karczagon. — SCHÖDER KÁROLY, a körmöczbányai állami főreáliskola érdemes igazgatója, 55 éves korában. — RÓNAY ISTVÁN, kegyes tanítórendi pap, a kecskeméti főgimnázium tanára, 29 éves korában. — MARKOVITS MÁRTON, Biharmergye árvászeki ülnöke, Nagy-Váradon. — GERBERT ANTAL nyug. adóhivatali ellenőr, régi honvéd, Ungvárott, ki mint g. kath. klerikus ment több társával honvédek, s a szerzetesi ruhában és orosz szóval mint kém is nagy szolgálatait tett. — KÁLLAI ANDRÁS, volt 1848-49-iki honvéd, ki várfogságot is szenvedett Kufsteinban, Nagybecskerekben, 94 éves korában. — ÁCS RUDOLF, Veszprém megye érdemekben megőszült levéltárnoka, 80 éves, Veszprém. — FÁRZÁDI NAGY MIHÁLY, régi honvéd, a volt Krasznamegye számvéveje, főlevéltárnoka és Kraszna főjegyzője, Sz. Krasznán. — SZINI SÉBŐ ALAJOS, földbirtokos és gátfelügyelő, 60 éves, Szapon. — BATTENBERG JULIA hercegnő, gr. Hauke Móricz leánya, néhai Battenberg Lajos herceg felesége, édes anyja a volt bolgár fejedelemelek, Battenberg Sándornak, Darmstadtban. — SZÜNY KÁLMÁNNE, szül. Jaros Lajka, Szüry Kálmán közalapítványi kerületi főtitkár neje, Szüry Dénes miniszteri tanácsos sógorneje, nagy kiterjedésű család szeretett tagja, élete 38-ik évében Buziáson. — ÖZV. KÖNYVE

FERENCZÉ, szül. Pauly Terézia, 79 éves, Budapesten. — GYALMI KOLLÁTH SÁNDORNÉ, szül. ugrai Balogh Katalin, 64 éves, Kolozsvárt. — NAGY JÓZSEFNÉ, szül. Klimits Teréz, államvasuti tisztviselő felesége, 28 éves, Budapesten.

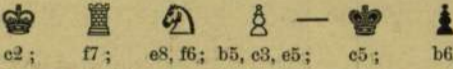
SAKKJÁTÉK.

1913. számú feladvány. Fridlízus J.-től.

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

1914. számú feladvány. Fetow J.-től.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Szerkesztői mondanivalók.

Dalok. Ablakidban. Sem formájuk, sem tartalmuk nem ér annyit, hogy közlésre alkalmasak legyenek. K. L. Másutt már megjelent dolgozatot nem közölhetünk. Üres fészek. Szerző nem igen tudja kifejezni, a mit mondani akar. Rövid életemek. Minden sora elárulja, hogy nem költő irta. A valódi hivatottságot pedig nem képes pótolni a tanulmány. Daloskák. A dalos madárhoz. Magunkban. Közölni fogjuk. Szeret? nem szeret? Hiányzik belőle a költői erő, mely az enyegő hangot s kedélyes érzelmességet érvényre emel. Álom. A esinós gondolat jobb kidolgozást is megérdemelt. Nem azért kerültek, stb. Bizony gyenge dolgok ezek, nem érdemlik, hogy költeménynek nevezdük. Műborda! Kár, hogy elrontja a verselés darabossága.

Nem közölhetők: Most. (Van benne erő, csak hogy még több a kúszáltság.) — Filozófia. (Az elvont okoskodás elnyomja benne a költészetet.) — Elborulok. (Nagy szavak, erő nélkül; szárnyalás helyett vergődés.)

KÉPTALÁNY.

A Vasárnapi Ujság 37-ik számában közölt képtalány megfejtése: A leghűségesebb szolgja.

Heti naptár, szept.—okt. hó.

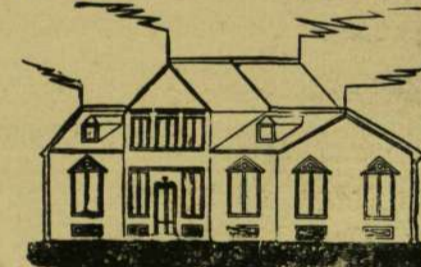
Table with columns for days of the week and religious observances for different denominations.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Fouland-selymet 60 krtól 3 forint 35 krig méterenkint — japáni, kínai, stb. a legújabb mintázzal és színekben, ú. m. fekete, fehér és színes Henneberg-selymet 35 krtól 15 ftl 65 krig méterenkint sima, esikós, koczkázott mintázzal, damasztól stb. (mintegy 240 különböző minőségben és 2000 szín és mintázzal) póstahéj- és vámmentesen a házhoz szállítva és mintákat küld póstafordultával: Henneberg G. (cs. k. udv. szállító) selymgyára Zürichben. Svájczország címzett levelekre 10 kros, levelező-lapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven írt megrendelések pontosan elintéztetnek. 6043

Első húzás. Október 16-ától 19-éig tartják meg a Magyar osztályorszájatek első húzását. A húzás a kormány felügyelete és egy királyi közigazgató jelenléte mellett a fővárosi Vigadó termében nyilvánosan fog megtörténni.

Villámhárító Villámhárító

Kitűnő szerkesztés, szolid kivitelű, mindennemű csúszó szegő távbeszélő és telefon, valamint villanyvilágítás-bevezetéseket és orozáviteli munkákat olcsón eszközöl.

DECKERT és HOMOLKA Gyár. Raktár: VI. Isabella-utca 28. BUDAPEST, V., Dorottya-utca 8. Prospektusok, költségvetéseket és képes katalógusokat ingyen.

Hirdetések felvételnek a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalában, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

EZREK MENNEK CARLSBADBA,

hogy rossz gyomrukát kireperálják és újra jól emésztésnek és erre elköltének — néha hiába, egy vagyont; pedig ezt a célt otthon könnyen — „PEPSIN-BOR” használata által, ben, kevés költséggel elérjük a „PEPSIN-BOR” emésztési segítő és a gyomrot rövid időn tökéletesen helyreállítja. — Az én pepsinborom kedves íze, és hatása ki nem marad. Egy üveg ára 1 frt 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt.

Rozsnyay Mátyás, gyógyszerész, művegyészi laboratoriuma Aradon.

Kapható Budapesten: Török József ur gyógyszerüzében és minden magyarországi gyógyszerüzében.

„KIS LAP”

a legjobb, legolcsóbb képes gyermek-újság

Megjelenik hetenkint, vasárnap, 15.000 serdülő gyermek olvassa állandóan. Minden második héten gyönyörű színes műmellettel. Előfizetési ár negyedik évenként 1 forint

Kiadóhivatal: Budapest, Ferenciek-tere 3. sz.

Lóárverés!

Folyó év október hó 9, 10 és 11-én alulirott katonai hatóság által Budapesten, az Uj-épület laktanya nagy udvarában körülbelől 250 darab kisorolt ló fog azonnali készpénz fizetés mellett árverés útján eladatni.

Az árverés mindenkor reggeli 1/2 órákor veendi kezdetét.

A cs. és kir. 4. számú vonat osztály parancsnoksága.

Magyar Bazar.

Szerkesztő: WOHL JANKA. Legrégibb és legjobb divatlap. Egyetlen hazai divatlap, melynek képei Párizsban készülnek. Bő szépirodalmi melléklet. Számos esinós illusztráció. Háztartás fehérműk (patyolat) készmunkák és gyermekárukat részére külön rovatok. Minden számban kérdések és feleletek. Azokra a hölgyekre nézve, kik ruhájukat maguk varrják, nélkülözhetetlen. Megjelenik havonként négyszer. Előfizetési ár negyedévre 2 frt. A FŐVÁROSI LAPOK politikai és szépirodalmi lappal együttesen negyedévre: 5 frt. Az előfizetési összeg következő czímmel küldendő: Magyar Bazar kiadóhivatala, Budapest, Ferenciek-tere 3.

Hirdetések elfogadtatnak a kiadóhivatalban, Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz.

VELOUTINE advertisement with logo and text: Legjobb és leghirvevesebb pipere hölgyor: a La VELOUTINE Kétszázalékos Bismuttal vegyítve CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Ch. Fay Veloutine, eredeti minőségben kapható. Vértessai Sándor udvari illattára, Kristóf-tér 8. Budapest.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható:

Jósika Miklós regényei 92., 93. füzet, Uj olcsó kiadás.

Élet és Tündérhon.

Kisebb regények. Negyedik kiadás. Ára füzve 1 frt. Ára füzve 1 frt.

Restitutionsfluid advertisement: 3 arany, 15 ezüst, 12 dísz- és elismerő okmány. Kwizda Ferencz János Kwizda-féle Restitutionsfluid os. és kir. kiv. szab. mosóvíz lovaknak Egy palaezkkal frt 1.40 o. é. 30 év óta udv. istállóban valamint katonai és polgári nagyobb istállókban is, használatban; nagyobb erőfeszítések előtt és után erősítést; továbbá fozamodások, rándulások, az inak merevsége s más ily alkalmakkor; képesíti a lovat kiváló teljesítményekre idomításnál. Fő-letét: Kerületi gyógyszerár Korneurburgban.

DECKERT és HOMOLKA advertisement: Hirdetések felvételnek a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalában, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

BORSSZEM JANKÓ advertisement: Magyarország legjobb és legkedveltebb éleztapja. Alakjai és ezek mondásai világszerte ismeretesek. Gyönyörű rajzok. Megjelenik hetenkint egyszer, egy hétre való szórakoztató tréfás tartalommal. Negyedévre 2 forint. Megjelen minden vasárnapon.

Az egyéves önkéntességi vizsgára középiskolákat nem is végzett fiatal emberek, kezeség mellett, 6 hónap alatt olcsóbban mint bárhol, készíttetnek elő. Mindkét nembeli felnőttek az egyszerű és kettős könyvvitelben, számtanban, levelezésben, szép és helyes írásban, u. m. minden irodai munkában stb., mindkét hazai nyelvben teljes önállóságra vezető oktatásban részesülnek. Tandj a háznál fölülte mérsékelt áron. Jövedelmező és tartós kereset az általam előzetesen gyakorlatilag megvizsgált és jónak bizonyult, kevés befektetést igénylő, nálam potom áron kapható, mindenütt könnyen, szép haszonnal eladható kereskedelmi cikkek előállításáról szóló vények által hazánk bármely kis városában biztosítható. Csak 20 kros levélbéllyeggel ellátott levelek számíthatnak elintézésre. Vidékiek levélbeli oktatást nyerhetnek RÁKÓCZY MÓR tanárnál Budapest VI. ker., Csengery-utca 39. sz.

Kisfaludy Károly minden munkái. Hetedik bővített kiadás. A költő aczélmetszetű arczképével Sajtó alá rendezte Bánóczy József. — Hat kötet. — Ára füzve 8 frt. Vászonda kötve 10 frt. Kisfaludy Sándor minden munkái. Negyedik kiadás. Nyolcz kötet. Kiadja Angyal Dávid. A költő aczélmetszetű arczképével. Ára füzve 12 frt. Vászonda kötve 15 frt. Kölcsei Kölcsey Ferencz minden munkái. Harmadik bővített kiadás. A költő aczélmetszetű arczképével. Ára kötve 4 vászonkötésben 12 frt Ára kötve 7 díszkötésben 16 frt. TOMPA MIHÁLY VIRÁGREGÉK HETEDIK KIADÁS. A költő arczképével Ára füzve 2 frt 50 kr. Vászondikötésben 4 frt. Díszkötés francz. bőrbőn 6 frt.

Kelt 1895. év október hó 1. napján. Porzolt Kálmán felelős szerkesztő.

Athenaeum irod. és nyomd. r.-t. kiadó tulajdonos. Egész évre 14 forint. Fél évre 7 forint. Negyed évre 3.50 frt. Egy hóra 1.20 frt. Egyes szám ára helyben 4 kr., vidéken 5 krajczár. Megjegyzés. Külön kedvezményül a Magyar Bazar olcsóbban kapják meg a Fővárosi-Lapok előfizetői.

BUDAPESTI CZÉGEK.

Jury-tag és több kiállításon kitüntetve.
BUCHHALTER-féle
 első magyar mű- és vegytisztító intézet
 Budapest, Ferenc-körút 20. sz.
 Férfi- és női ruhák, eszékák, függönyök, szőnyegek és minden e szakba vágó cikkek a legutányosabban tisztítottak.
 Posta ertesítés után a ruháért hához küldünk és vissza küldjük.

Fényképészeti készülékeket
 műkedvelők számára, legújabb uti-tárcsereket a tirage rapid, kihíró szemüvegeket megvizsgált maximal-láshőmérőket, Aneroid (légsúlymérőket) szabadalmazott rajzeszközöket ajánl.
CALDERONI ES TARSA.

FÖLDVÁRY IMRE
 férfidivat- és fehérnemű-raktára.
BUDAPEST,
 IV., Koronaherceg-utca 11. sz., a főposta mellett és VII., Kerepesi-út 9., a Pannónia mellett.
 Saját szabászat. — Telefon. — Arjegyzék bérmentve.
 Cségen össze nem tévesztendő Földvári J. (Jakab) czéggel.

Eisenschiml és Wachtl
 Budapest, Váci utca 12
 Gyár: Bécs, Kaiserstrasse 62.
 Legnagyobb raktár mindennemű fényképészeti gépek és készülékekkel. Alapítva 1856. — Többször kitüntetve. Arjegyzékek ingyen és bérmentve.
Uj! A fotografálás elemei. Ára 2 frt.

A „Budapesti Czim és Lakjegyzék“
 legközelebb sajtóba kerül. Lakás- és üzletválasztásokra vonatkozó oly tudósítások, melyek még a kinyomatás napjáig a szerkesztőségbe (VI., Egyetem-utca 4.) érkeznek, díjmentesen vétetnek fel. A hirdetésekért, külön beiktatásokért és közleményekért járó díj minden nyereszedés kizárásával a lehető legesekélyebbre van szabva. E művel kapcsolatos megrendelési s egyéb úrlapok a t. érdeklődőknek kiadóhivatalunkban bármikor kiszolgáltatnak, kívánatra postán is megküldetnek.

Gazdag tárca- és regényrovat. Megbízható tőzsdei és közgazdasági tudósítások.

XXIX. Évfolyam. XXIX. Évfolyam.

EGYETÉRTÉS

Legnagyobb, legérdekesebb és legkedveltebb politikai napilap.

Csávolszky Lajos kiadótulajdonos főszerkesztő.
Kosuth Ferencz főmunkatárs.

Előfizetési ára: egész évre 20 frt; 1/2 évre 5 frt; 1 hóra 1 frt 80 kr. Műtárványszámot ingyen küld a kiadóhivatal, Budapest, dalszínház-utca 1.

Gyors és megbízható értesítés minden politikai, társadalmi és közgazdasági kérdésben ugy huzánk, mint a világ minden nagyobb városából.

Oszágytűzési tudósításai pártatlanok a magok nemében; politikai vezércikkeiket huzánk legjobb publikusitái irják.

Erdélyországi bortermelők raktára
Weiszburg József
 bortermelő Erdélyben
 Budapest, VIII., József-körút 33.
 (Rákóczy-térrel szemben.)
 Telefon szám 58-58.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy természetes hegyi borok: rizling, muskatály, esemege és aszu borokat tartok raktáromban, azonkívül cognac, tea, rum, szilviorium, barack-pálinka, barack-likőr, mindennemű bel- és külföldi pezsgőt és likőröket.

Transito pinézék Budapest, Angyalföldön.
 Megrendelések pontosan és díjmentesen hához szállítva eszközöltetnek.

Az első sorvetőgépeket Magyarországon

KÜHNE E.

legrégibb gazdasági gépgyára készíté Mosonban.
 Eddig 16,000 darab van használatban:
 „HUNGÁRIA DRILL“-nek ügynökök általi rendelésénél követeljük KÜHNE E. gyártmányát.
Uj!! Hegyi sorvető: „MOSONI DRILL“

lőherceséplő, czirokcséplő gépek, „VENTZKY“-féle takarmány-füllesztők, LAACKE-féle rét- és szántóföld boronák, hengerek stb.

Főraktár:
 Budapest, VI., Váci-körút 57a.
 Lemberg, All. Grodzka 10. sz.
 Arjegyzékek bérmentve.

VASÁRNAPI UJSÁG

40. SZÁM. 1895. BUDAPEST, OKTÓBER 6. 42. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt. POLITIKAI UJDONSAGOK együtt félre — 6. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSAGOK egész évre 5.— Kétföldi előfizetésekre a postaiilag meghatározott viteldj is csatolandó. félre — 4. — 2.50

PASTEUR.
 1822—1895.

A XIX. SZÁZAD tudományos előhaladásának egy első rendű bajnoka dől ki a küzdők sorából: Pasteur, a tudomány fölöntje, Franciaország nagy fia, az emberiség halhatatlan jeltövője.

Hetvenhárom év terhe alatt összerokadt a gyöngé test s világraszóló nagy munkásság után elfogyott a természet titkaiba oly mélyen bevilágított elme lángja; szóval a mulandó ember kimúlt, eltűnt, de megmaradtak vívmányai, dicső alkotásai, melyek emlékével s érdemeivel együtt örök becsülés és tisztelet, enyészhetetlen hála és emlékezet tárgyai lesznek, míg ember fog élni a földön.

Pasteur Lajos 1822 december 27-én született a Jura départementbeli Arbois nevű városkában. Iskoláit szülővárosában kezdte meg, de eleinte kevesebb hajlamot árult el a könyvekhez, mint a rajzolásához. Atyja azonban, a ki szerény körülmények között élő tímármester volt, mégis rávette, hogy a tudományos pályára adja magát. Tanulmányai folytatására tehát Besançonba ment és az ottani lyceumban jó magaviseletével és feltűnő szellemi képességeivel már annyira kivált, hogy tanulóársainak felügyelője lett havi tíz forint fizetéssel. Önálló kutatásokra való hajlamát már ezen korban elárulta. Egy tanulóársával szövetezve, szabad óráiban állati csontokból phosphort állított elő, a mi pedig nem volt valami könnyű feladat. Hogy ilynemű kedvteléseinek eleget tehessen, az alvás óráit volt kénytelen megkevesbiteni. Mikor hajnali három óraker a lakásán e szavakkal jelent meg az éjjeli ő: «Föl, Pasteur úr! a lustaság ördögét el kell fűzni», Pasteur már asztalánál dolgozott.

Besançonból Párisba, az «École normale supérieure»-be ment, a hol bölcsészeti tanulmányait elvégezvén, 1847-ben «docteur des sciences physiques» lett.

A következő évben már a dijoni lyceumban találjuk, mint a fizika tanárát, nem sokára pedig Strassburgban, a hol az egyetemen mint helyettes tanár a vegytan tanította. Ekkor már több, a fizika és vegytan körébe tartozó tudományos dolgozatát mutatták be a francia tudományos akadémiának, mely munkái egyszerre a legelősebben megfigyelő és mély gondolkodású termé-

PASTEUR.

Az államilag engedélyezett

MAGYAR OSZTÁLYSORSJÁTÉK

HEINTZE KÁROLY, fő-elárusító

Első huzás már 1895 október hó 16-19-ig.
 31,499 pénznyeremény
5 Millió 600,000 korona összértékben.
EGY MILLIÓ korona.
 Legnagyobb nyeremény a legkedvezőbb esetben
 Eredeti sorsjegyek az I. osztály részére: 1 egész 1 fél=3/10 1 tized 1 huszad 40 20 4 2 korona.
 Ajánl és utánvétellel szétküld

BUDAPEST, Szervita-tér 3. szám alatt.

Vidéki megrendelők kéretnek postadíjért 10 fillért, ajánlott levelekért 30 fillért és a sorsolási tudósítót 20 fillért küldeni.

Sürgöny-czim: Lottoheintze, Budapest.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.)